

שנה ז (תשפ"ג)

צורת פני מלתא דתת דהסידות

◆ ויקהל פקודי ◆

מאמדים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתה והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מחזורת קדו טלול מרכה

יד

שבת מקור הברכה
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יג

השבת מקיפה את האדם כולו
קדושת השבת
ברזא דאח"ד מלתא חדת"א

יא

ע"י זהירות כתפילת מנחה
נכרת יראת ה' ואהבתו
איצר פניני החסידות

העלונים: אביר יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום
ובחדת כהיים • המגיד סמעזיטש • סכותלי בית הדין • מגדנות

אמרי חיים | על ידי טבילה במקוה לכבוד שבת מתקנים הכל
שפת אמת | השגרה בערב שבת - הסרת החציצה מהנפש
שפע חיים | לפני הטבילה בערב שבת הוא זמן חשוב הנפש השבועי
דודאים בשדה | על ידי העלאת הניצוצות במשך ימי השבוע מרגישים הארה בשבת
שפתי צדיק | בשבת יש בהקטנה שלא יהיה הלב בוער בהבלי עולם הזה

אוצרות גאוני הדורות

דברי גאונים | תור משה למלאכותו לאחר מחילת עון העגל ביום הפפורים
נחלת יעקב | מלאכת המשכן נתקדשה על ידי עשיית השניות
תפארת יהונתן | כל עושי המלאכה השתתפו בכל המלאכות שלא יהיה קצאת איש פרעה
אזור אליהו | נתנה רשות לבצלאל להורות הלכה בפני משה רבו
תנופה חיים | עושי המלאכה התחילו בעבודתם מעלות השחר
צמח דוד | סיוע המלאכים לעושי המלאכה
אָרְץ־הַמִּדְבָּר | נמנו על עניני המשכן כדי שתשלט בו יד האויבים ולא ישפך חמתו של מקום על ישראל
גִּבְעַת פִּינְחָס | חרבו בתי המקדשות נגדם ספאת שלא שמעו ישראל כל התורה מפי הגבורה
ויאמר אברהם | בזכות מה מחל ה' לישראל על חטא העגל
חמדת ישראל | להחזיק לומדי תורה
שפתי כהן | נס צפוי הקרשים בקרב מאליו
משך חכמה | כלי הזקב והכסף שהשתמשו בהם להדיס הניפו והעלו לקדשה על ידי התקנתו
שני לוחות הגרית | הכועס בשבת גורם שתבשר בו אש הגיהנום
שני לוחות הגרית | שמירת הפעם מחצות ערב שבת
שפתי כהן | זהירות מכעס אפילו לצורך מצוה
צמח דוד | הסתלקות הנשמה המתרה במהירות יותר מימות החל
ראשית חכמה | ענש הכועס בשבת מחמת שגורם להדלקת אש הגיהנום
דברי חכמים | הכועס בשבת מסתלקים ממנו כל חלקי הנפש והרוח והנשמה
קסא דוד | הכועס בשבת אינו זוכה לתקון הנפש על ידי כח השבת
חקי החיים | נתקן לומר איש לרעהו 'שבת שלום' להשמר מאש המחלוקת והכעס
תורת חכם | הנשקר מלקעס ביום השבת כאלו קם כל התורה שנתנה בשבת
מעשי צדיקים
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה
זהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד

אוצר פניני החסידות

פתוחי חותם | צריך להגות הפתלת המנקה שבה נפרת יראת ה' ונאכרתו
מגן אברהם | מעלתו של יהודי הפשוט ביותר העובד את חפציו ונחפו להתפלל מנחה ברח שבחו לב
אגרות דברי אמונה | יש להתפלל מנחה בכונה עצומה ואפשר לפעול בה גדולות
אגרות קדש | מנהג אמירת תחנון במנחה פי האה עת רצון לבקש בו
אף פרי תבואה | הדקדוקים בלשון הפסוק
באר מים חיים | ישראל התגדבו הזקב למשכן באהבה ונשק בלא למוד פנה שוין ולא לשיי ממנו חלק לעצמו
מאור ושמע | יש לשוב בתשובה ולתקן את כל מדותיו להשתמש בהם לעבודת השם ויתברך
צדקת הצדיק | עתות הירייה הם הכנה לעליה גדולה
לב שמתה | לאחר מלאכת המשכן השתוקקו ישראל לגדב עוד, ותשוקה זו נשארה לתמיד
ירע קדש | בכל פעם ששב בתשובה מסיר מאתו את המסיס המבידלים וזוכה ללבש קדשה ולהשגה בתורה
ישמח משה | התורה חקוקה על לבו של תלמיד חכם והשכינה שורה בו, אלא שעליו להזהר מהנאווה
אמרי נעם | כאשר מתעוררים רק מתוך ספרי מוסר אין הדברים נחלקים בלב כמו כאשר מתאספים אצל הצדיק ושמענים מפיו
פתוחי חותם | אותיות התורה כנגד אורות עליונים ורחמיים ובהם סודות רבים
עמוד האמת | יוני העפדים - התקשרות האנשים הפחותים והעולותם על ידי צדיקים | הטעם שהתקשרה משה דוקא באלף ושבע המאות ושמשה ושבעים
אגרא דכלה | בגדל התשוקה לקום המצות פן מסייעין אותו לגמר המצוה
קדשות יום טוב | הדקדוקים בפסוק
תולדות אהרן | קשלומד ומקום המצוות בדחילו ורחימו נעשה מזה תכשיתין בשמים
באר משה | רק כאשר פורש לחלוטין משמיות וזכה לדבקות הגמורה
דגל מחנה אפרים | במעשה המשכן וכליו צפויים סודות טמורים ונעלמים
מאור ושמע | בכל שנה יש ללמד פרשיות המשכן מחדש בדחילו ורחימו
אור החיים | תרומה המובאת בחשקת הלב גורמת יחוד השכינה
אור חיים | המיוון בהתעסקותו במלאכתו להחיות נפשו ובני ביתו לעבודת הבורא עובד בזה את השם ויתברך
מאור ושמע | פשוטי העם משיגים תועלת להקנה בעבודת הבורא על ידי התחברות לצדיקים
אור לשמים | יש להשליך חלק תרע, ולדבק חלק הטוב בצדיק ואז יש תועלת
חמדת דוד | הדבוק באמת ברבו אינו זקוק לשמע ממנו מאומה
בת עין | מעלת המקוה בערב שבת - לטהר ולפנות כל מחשבות החל

על-ידי התבררותם בקדושי עליון גם הם ישכבו אף והמה ולהיטיב מטוב ה'

אור החיים

מאורים כלום לעצמם בכך נתגלה משיח כשהתחילו צדו עלות.

הדשיעני...

בכל עת שהצדיקים הגדולים הולכים מדרג לדרג והורגים את הנפש למור, הם מתעלים לחבלי צדיק משל ביראת אלקים, שם מדרשים לצדעם לשנות הטבע לחלל פלאות ולהטיב עם כל הברואים, כי 'בשבעים' נבאר העולם.

מקום גדולתם - שאנו רואים שהצדיקים שוקים - 'מתלה' בשמחתם' שהנשמה שלהם שוב מאור עד שם מרדפים שכל מה שיש להניח עלולות שלמות השמחה מדרגים יורדת ומתפזרת - הכל רק כדי לנסות ולתת ובכך לתקן את כל הברואים, תן ברוח וכן בנושע כאת הנבואה מבור, שראים גדולת הצדיקים שאינם חסות חלק.

מאור החיים

אור הגאולה לישרי לב

אור החיים

מאורים כלום לעצמם בכך נתגלה משיח כשהתחילו צדו עלות.

הדשיעני...

בכל עת שהצדיקים הגדולים הולכים מדרג לדרג והורגים את הנפש למור, הם מתעלים לחבלי צדיק משל ביראת אלקים, שם מדרשים לצדעם לשנות הטבע לחלל פלאות ולהטיב עם כל הברואים, כי 'בשבעים' נבאר העולם.

מקום גדולתם - שאנו רואים שהצדיקים שוקים - 'מתלה' בשמחתם' שהנשמה שלהם שוב מאור עד שם מרדפים שכל מה שיש להניח עלולות שלמות השמחה מדרגים יורדת ומתפזרת - הכל רק כדי לנסות ולתת ובכך לתקן את כל הברואים, תן ברוח וכן בנושע כאת הנבואה מבור, שראים גדולת הצדיקים שאינם חסות חלק.

מאור החיים

אור הגאולה לישרי לב

מש אים פרש ת ויקהל-פקודי

תפלת המנחה

פ וחי חותם

רב י יעקב אביחצירא זיע"א

צריך להזהר בתפלת המנחה שבזה נכרת יראת ה' ואהבתו

ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש איש איש ממלאכתו אשר המה עשים (לו ד). אפשר לרמו, דאמרו בגמרא (ברכות ו) לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה.

והנה אין יראת ה' נפרת באדם אלא בשעת המנחה, לפי שאדם באותה שעה טרוד בעסקיו, במשאו ובמתנו ובמלאכתו, ואם מניח חפציו ועוסק בחפציו שמים, בזה נפרת בו יראת ה' ואהבתו, ואם אינו מניח חפציו בשביל חפציו שמים, נפר שעבודת ה' עליו כמשאוי, ולפיכך הזהירו חכמים לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה.

יראי ה' עובדים את כל טרדותיהם להתפלל מנחה

וזהו פנות הפוסק ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש, דהינו, בעת המנחה באו החכמים העשים את כל מלאכת הקדש, דהינו, שדעתם תמיד פי אם כנגד תפלות ה' ועבודתו ומקוים אימתי תבוא עת התפלה שיבואו להתפלל. והחכמים יראי ה' וחושבי שמו מבטלים עבודתם ובאים לעבודת ה'.

וזהו ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש, היא תפלת ה', ומהיכן באו, איש איש ממלאכתו אשר המה עשים, כל אחד בשל מלאכתו שהוא עושה ובא למלאכת הקדש שהיא התפלה.

והנה ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש איש איש, ראשי תבות גימטריא 'מנחה', לרמוז על תפלת המנחה שעליה שיך לומר בטול המלאכה. לכן יהיה אדם זהיר וזריז בתפלת המנחה, דבזה נפרת אהבתו את ה'.

אגת ד ברי אמונה

רב י אברהם יצחק מת ולדות-אהרן זיע"א

יש להתפלל מנחה בכונה עצומה ואפשר לפעל בה גדולות

תפלת המנחה בכונה גדולה, כמוכא במסכת ברכות (ו) 'לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, עד כאן. ואפשר לפעל במנחה כל משאלות לכבו, ולהיות נזהר באמירת קרבנות לפני מנחה (אות ז)

אגת קדש

רב י מנחם מענדל מליט-אוויטש זיע"א

מנהג אמירת תחנון במנחה כי הוא עת רצון לבקש בו

בהנוגע לאמירת תחנון בתפלת מנחה, מפרסם מנהגנו לאמרו, לכד פמוכן באותם הימים המצינים בסדור מאדמו"ר הנזקן לפני ובא לציון, ועל דרך ששמעתי פעם מכ"ק מורי חמי אדמו"ר זצוקלה"ה נשמתו בגני מרומים זי"ע, בהנוגע ליום היארצייט, שמנהגנו לומר תחנון, שאמר הצמח צדק, ווען איז נאך אזא צייט אויף אויסצובעטין [אימתי יש עוד הזדמנות פזו להעתיר ולבקש], שעל דרך זה הוא גם בתפלת מנחה, שאמרו רז"ל 'לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה' (אגרות-קודש י"ט זרכ)

מגן אברהם

רב י אברהם מט-ריסק זיע"א

מעלתו של יהודי הפשוט ביותר העובד את חפציו ונחפו להתפלל מנחה ברב שכרון לב

וכמו שאמר אבא מארי זצוקלה"ה בשם הבעל שם טוב זצוקלה"ה, שגם זה האיש המטרד בעסק כל היום בשוקים וברחובות וכמעט ששוכח שיש בורא עולם, רק בעת שמגיע זמן תפלת מנחה עולה על זכרוננו שהגיע זמן התפלה - וגונח ונאנח בלבבו בהתבוננות האידך שפנה כל היום בהכלי העולם, והוא רץ לסמטא אחת מן הצד ומתפלל מנחה, הגם שאינו יודע כלל מה הוא מדבר - עם כל זה גם זה חשוב ויקר מאד לפני הבורא ברוך הוא והאנחה שלו בוקעת רקיעים (פרשת בלק)

פטת ויקהל

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשת אתם, ששת ימים תעשה מלאכה וכיום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת (לה א-ב)

אך פי ת בואה

רב י צבי הירש מליסקא זיע"א

הדקדוקים בלשון הפסוק

אלה הדברים אשר צוה ה' לעשת אתם, ששת ימים תעשה מלאכה וגו'. והנה יש לדקדק על הלשון 'תעשה', שהוא

דהנה ראיתי בספר פלי יקר שכתב על הא דאמרו חז"ל (ברכות ה) גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים וכו', ואלו גבי נהנה מיגיעו פתיב 'גיע פפיד כי תאכל אשריך וטוב לך' 'אשריך' בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. והנה לכאורה יש פמה וכמה צדיקים שמתפרנסים על ידי אחרים.

מדרגת אנשים מן השורה שמקומים המצות בעקר עבור השכר

ונראה לפרש, דהנה יש פמה וכמה אנשים פשרים שעושים מצות

משמע על ידי אחרים, וגם על שבת שבתון, שהוא כפל הלשון, ויש לפרש. וגם הא דאמרו חז"ל (שבת י) הנותן מתנה לחברו צריך להודיעו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה מתנה טובה יש לי בבית גוני ושבת שמה ואני מבקש לתנה לישראל לך והודיעם וכו', עד מתן שכרה לא עבד לגלוי.

מאמר גדול הנהנה מיגיע כפיו וכו' | תמיהתו של הכלי יקר שהרי כמה צדיקים מתפרנסים על ידי אחרים

ה' בשביל שמאמינים בו יתברך שפודאי ישלם להם שכרם, ואם פן המה רק כמו הפועל שודאי אינו נהנה מגוף המלאכה רק משכרו שמקבל על ידה.

מדרגת צדיקים המקימים המצות מתוך שמחה על עצם הוכיה לעבד את הבורא

אבל יש צדיקים שזוה גופא הוא להם לשמחה מה שיכולין לעבד את השם יתברך, וזה נקרא 'נהנה מיגיע פפיו', והוא יותר מירא שמים שעושה המצות רק מצד יראת העניש והשכר. וזהו יגיע כפיו כי תאכל, דהינו שאוכל היגיע כפיו ונהנה מגוף המצות, אשריך וטוב לך וכו'.

אמנם באמת ראיתי בני עליה והמה מועטין (סוכה מה), משום דפסקינן כרבא (ר"ה כח) דמצות לא להנות נתנו, והוא רק מדרך עבודה, והוא בחינת 'ירא שמים' דוקא.

בשבת קרש גוף האדם מתקדש וזוכה כל אחד שנים גופו יחפץ בקיום המצות

אמנם זה הוא דוקא בה'ששת ימים', דהינו בימי החל, שאז יש מלחמת היצר, והגם שכובש את יצרו, מפל מקום הגוף אינו מסכים לו ואין לו הנאה מגוף המצוה.

אבל בשבת נתקדש האדם כל כך עד שהגוף הוא גם פן מרצה לעשות המצות בשמחה, כי אז הוא דבוק בהאמת, וכמו שאמרו חז"ל (דמאי פ"ד ה"א) שאפלו עם הארץ ירא לשקר בשבת כי אימת שבת עליו, וכיון שהוא דבוק בהאמת בודאי גם נפשו תפצה בכך ואז הוא בבחינת 'גדול הנהנה מיגיעו'.

באור הכתוב על דרך הנ"ל

וזהו שאמר הכתוב אלה הדברים אשר צוה ה' לעשת אתם ששת ימים תעשה מלאכה, דהינו על ידי אחרים כאלו האדם הוא מקרח לכך ואינו עושה מרצונו, אבל וכיום השביעי יהיה לכם קדש, דהינו שגם הגוף יסכים לזה והוא נקרא לקם. וזה שבת שבתון לה, דהינו בימי החל רק הנשמה רוצה אבל לא הגוף, אבל בשבת הכל שוין לטובה:

וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה' (לה כב)

ב. אר מים חיים

רב י חס מט-טרנוביץ זיע"א

ישראל התנדבו. הוזהב למשכן פאהכה וחשק בלא למדר כמה שויו ולא לשיר ממנו חלק לעצמו

וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה'. פרוש שהניף סתם תנופת זהב, ולא היה מודדו ולא היה שוקלו לומר אולי הוא כבד מאד על המשקל, כי כל כך עשאוהו באהבה כדרך המתנדבין הגדולים שאין נוטלין במנין ובמשקל רק ממלא ידו מברכת ה'. וגם באשר הניף את תנופת הזהב בידו, פן נתנו פלו לה' ולא שיר בו לעצמו פלום:

ויכאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הכיאו חח וזנס וטבעת וכזמו כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה', וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים וערת אילים מאדמים וערת תחשים הכיאו, כל מרים תרומת כסף ונחשת הכיאו את תרומת ה' וגו' (לה כב-כד)

מאווש מט

רב י קלונימוס קלמן מקראקא זיע"א

יש לשוב בתשובה ולהקין את כל מדותיו להשתמש בהם לעבודת השם יתברך

יש לרמוז בסדר הכתובים האלו, שבתחלה הכיאו תנופת זהב' ואחר כך 'תכלת וארגמן', ואחר כך 'כסף ונחשת'.

יש לומר כך, דהנה נדבת המשפך היה לכפר על חטא העגל, והנה תשובה צריך להיות כך, שצריך האדם לתקן הכל מה שפגם במדות, דהינו מה שפגם באהבות רעות או ביראות רעות חס ושלום, או בהתפארות רעות חס ושלום דהינו גאוה ושאר התפארות לא טובים.

וכן שאר המדות לא טובים, הכל צריך לתקן בתשובה שלמה, דהינו לאחז במדת אברהם אבינו לאהב ה' באמת שרש האהבה, וכן ביראה צריך לאחז במדת יצחק לירא מפני ה' יתברך, וכן בהתפארות צריך לאחז במדת יעקב שהוא שרש התפארות לפאר להבורא יתברך באמת, וממילא לפאוחז האדם במדרגת האבות הקדושים, ממילא מגביה כל האהבות הנפולים ויראות הנפולים והתפארות הנפולים לשרשם ויתקן הכל.

וזה היה פונת בני ישראל בנדבת המשפך בסדר המדרגות, דהנה איתא במדרש פרשה זו (שמו"ר מט ב) 'זהב' זהו אברהם שנבחר בכפזון, 'וכסף' זהו יצחק שנצטרף על גבי המזבח, ו'נחשת' זהו יעקב שנאמר 'נחשתי וכוו' (בראשית ל כז).

באור הפסוקים על דרך הנ"ל

וזהו פרוש הפסוקים הנ"ל, ויכאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הכיאו וכו' כל כלי זהב הכיאו, רצה לומר בתחלה הכיאו זהב לתקן האהבות הנפולים, והכיאו זהב לאחז במדרגת אברהם לתקן שרש אהבה.

ואחר כך הכיאו תכלת וארגמן, כי תכלת הוא מרמז ליראה פחותה, כי תכלת היא מדת מלכות שבנידה להעניש לכל העוברים על רצונו, וזהו תכלת וארגמן מרמז למלאכי מעלה שבנידם גם פן כח להעניש.

ואחר כך הכיאו כסף ונחשת להרים הכל למדת יצחק ויעקב, לתקן פל היראות רעות והתפארות לא טובים, ואחזו במדת יצחק ויעקב לרומם הכל לשרשם פמוכן:

והנשאים הכיאו את אבני השם וגו' (לה כז)

צדקת הצ יק

רב י צדק ה' הן מש' לין זיע"א

עמות הירידה הם הכנה לעליה גדולה

עמות הירידה שיש לאדם, שאין לו שום חשק לתורה ועבודה, זהו הכנה לעליה גדולה. והינו על ידי הצעקה שצוה, כשמתבונן על דרכיו ורואה שפלותו וירידתו. וכמו שנגאמר (שמות יט ב) 'ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני', ונדוע דרשת חז"ל (סנהדרין קו) על רפידים שרפו ידיהם וכו', וזה היה הכנה למתן תורה, שהוא תכלית החזק ידים בדברי תורה.

הלמוד מעני הנשיאים

ונאמר והנשאים הכיאו את אבני השם, ודרשו חז"ל (במדב"ר יב טז) נשאים חסר לפי שנתעצלו וכו', ובגמרא נשיאים ממש וכו', פרוש שעל ידי העצלות וצעקו לה, וכו' לכך שהנשיאים ממש הם הענינים, הכיאו להם אבני השם, מסתמא לכל נשיא המציא אבנו, וזה דבר יקר יותר מפל הנדבות, ואלו הכיאו נדבתם מקדם, לא היה להם זה עדין.

נשיאים רמו לחשכות שממנה יוצא האור העולם

והמשל בנשיאים שהוא חשף על פני העולם, וממנה האורה יצא לכל באי עולם. וכן שמעתי על פסוק 'המכסה שמים בעבים' (תהלים קמו ח), ואחר כך על ידי זה 'המכין לארץ מטר'. וכן עשו הם מתחלה העצלות הוא החשף (אות קנא):

והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה והותר (לו ז)

לב ש מחה

רב י שמחה ב ונס מגור זיע"א
לאחר מלאכת המשכן השתוקקו ישראל לנרוב עוד, ותשוקה זו נשארה לתמיד

באור החיים דקדק שהם ב' הפכיים, אם דים אינו והותר ואם הותר אינו דים. ויש לומר ד'הותר קאי על הרצון, שהרצון נשאר גם לאחר כף, 'הותר' גם לזמן הזה, שנשאר לתמיד.

ואיתא במדרש (שמו"ר נא ב) שאמר משה רבנו עליו השלום לפני הקדוש ברוך הוא וכו' מה נעשה בנותר, אמר לו לך נעשה בהם משפן לעדות, ואיתא בשפת אמת בשם החדושי הרי"ם ו"ל כי זה המותר נדבה שלא נעשה ממנו בנין, אם פן נשאר זה המותר לדורות אפלו כשאין מקדש אף על פי כן רצון ונדבת בני ישראל לעולם קיימת.

ואיתא בכתבי חסידים בשם החדושי הרי"ם ו"ל, על דרך ששמע מהרבי רבי בנימין ו"ל מפרשיסחא על מה שאומרים 'הבוחר בשירי זמרה' (ישתבח), שיש שלאחר השירה והזמרה מאיר הפנימיות שבלב, שנתמלא חשק ורצון לשורר ולשבח

לעולם בלי הפסק, וזה 'הבוחר בשירי זמרה', בשירי זמרה, והוא החשק והדבקות שנשאר לו לשבח ולזמר עוד.

זה שאמר והמלאכה היתה דים לכל המלאכה וגו' והותר, שאחרי שהתנדבו למלאכת המשכן היה להם חשק גדול להתנדב עוד.

ויש לומר שזהו הרצון שנשאר לתמיד, וזהו שאומרים וישעירי עזים נעשה ברצון ובעבודת בית המקדש נשמח כלנו (מוסף לר"ח), שפרש כבוד קדשת אבי אדוני מורי ו"ל נעשה ברצון עם הרצון עצמו, שגם כשאין בית המקדש קיים, הרצון עצמו הוא הקרבן, והינו כי 'הותר' הוא הרצון שנשאר לתמיד, וזה שאמרו ו"ל (דב"ר ג ט) אבדתם נעשה הווי זהירין בנשמע, שהנשמע נשאר גם להיום (שנת תשד"ם):

ויעש בצלאל את הארון (לו א)

ידע קדש

רב י נפת לי מות שיץ זיע"א

בכל פעם ששב בתשובה מסיר מאתו את המסכים המברילים וזוכה ללבש קדשה ולהשגה בתורה

במדרש (שמו"ר נ א): בצלאל למד מהקדוש ברוך הוא שבתחלה ברא האור ואחר כך שמים, כמו שנאמר עטה אור

כשלה נוטה שמים פריעה (תהלים קד ב), כמו שנאמר 'פתח דבריך גאיר' (שם קט קל). ומזה למד בצלאל ועשה הארון תחלה.

הענין, כי הארון רומז לאור התורה שהם ה' שיערי בינה, וזהו אר"ן רומז אותיות או"ר נו"ן. והנה להשיגם הוא על ידי תשובה, שהם נו"ן שיערי תשובה.

שכל פעם שבא לשער תשובה אחר ומסיר מאתו על ידי זה הפגדים הצואים ומסכים המכדילים, על ידי זה לובש חלוקת דרבנן לבוש טהרה על נשמתו ונתן לו לב מבין בשער אחד מנ' שיערי בינה.

טעם אמירת הפסוק 'עטה אור כשלמה' בעת לבישת טלית

וכן בכל פעם, הבינה להבין התורה הקדושה תלויה בתשובה - שעל ידי זה לובש לבוש טהור. ולכן כשלוכשין טלית של ציצית שרומז לחלוקת דרבנן אומרים הפסוק הנ"ל 'עטה אור כשלמה כו', להורות שזהו הפתיחה לעבודתו יתברך שמו ולהשגת התורה הקדושה כנ"ל - על ידי תשובה הסרת המסכים וללבוש קדשה כנ"ל:

פֶּטַח פְּקוּדֵי

אמרי נעם

רב י מאיר מדז"קוב זיע"א

כאשר מתעוררים רק מתוך ספרי מוסר אין הדברים נחקקים בלב כמו כאשר מתאספים אצל הצדיק ושומעים מפיו

או יאמר, דהנה הא דמנהג ישראל שמתאספין אל הצדיק לשמע תורה מפיו כדי שיטיבו דרכם על ידי תורת הצדיק, הגם שיש כמה ספרי מוסר בעולם המדריכים את האדם לישר דרכו.

אולם אין נחקק כל כך בלב האדם כמו באם שומע תורה מפיו הצדיק בעצמו, כיון שדבורו יוצא בקדשה בגדל דבקות השם יתברך ומפיו לפידיים יהלכו, ומזה יבצר לב האדם להבק גם פן בתורת ה' ולמנע עצמו מלחטא.

באור הפסוק על פי הנ"ל

וזהו אלה פקודי המשכן, כי הצדיק נקרא משכן כדאיתא בספרים, ופקודי הוא מלשון אספה. הינו אלה המתחברים עצמן

אל הצדיק, הוא מפני משכן העדת, הינו תורת הצדיק, פי העדות הוא התורה ומשכן הוא הצדיק כנ"ל.

אשר פקד על פי משה, מפי הצדיק בעצמו. עברת הלויים, כי לויים הוא לשון דבקות, מלשון 'לוי' אישי אלי' (בראשית כט לד), כי עבודת הצדיק הוא בדבקות גדול, ועל ידי זה נחקק הדבר בלב השומע לעורר לבו לעבודת ה' וכנ"ל:

ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה נויים לעמודים (לח כח)

פ וחי חותם

רב י יעקב אביחצירא זיע"א

אותיות התורה כנגד אורות עליונים רוחניים ובהם סודות רבים

אפשר לרמוז, דצריך האדם להתבונן ולידע דאותיות התורה הם קדש קדשים למעלה, וכל אות ואות נבראו

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה וגו' (לח כא)

יש מח משה

רב י משה מאוהנעל זיע"א

התורה חנוכה על לבו של תלמיד חכם והשכינה שונה בו אלא שעליו להזהר מהנאות

אלה פקודי רצה לומר החסרונות של התלמיד חכם הנקרא משכן, אשר הלוחות בתוכו כמה דאית אמר על (לח) לבם אכתבנה' (ירמיה לא לד), וגם השכינה שונה בו כנאמר וישכנתי בתוכם' (שמות כה ח) כמו שדרשו רז"ל, וכמו דכתיב 'קנןך קדוש' (הושע יא ט), וכמו שאמרו במסכת תענית (יא): כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו. משכן, כמה שהוא מתישב עצמו למשכן, הינו לוחות העדות. לזה אשר פקד הכל על פי משה, והינו רק משה שהיה עונתנותו גדולה מכל האדם והיה בעיניו כאפס וכאין, והבן זה:

הגשמיזם, רק על הבחינה הזאת שיקרא אחר כך עליו שם אלהים, כנאמר במשה רבנו עליו השלום.

כאור הפסוק 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו' על דרך הני"ל

זוה הפרוש מאת 'כל איש' דייקא, שכל ענין עבודתו לא להנאת עצמו הנאת הגשמיזם, רק על הבחינה הזאת שיקרא 'איש' מלחמה ללחם מלחמת היצר, ומתגבר על כל התאוות שבו.

זוה 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו', דקשהוא משל על כל כח הגשמי שבו אז יכול להיות נדיב לבו, שהלב מסור בידו להשליטו ולהטותו לכל אשר יחפץ לטובה. מה שאין פן כשאינו על דרך הני"ל בבחינת כל איש, אז לא יכול להיות נדבכתו נדבת לבו, פי הלב אין מסור בידו, דאין בו כח למשל על הלב ולהתגבר עליו.

כאור הפסוק 'שלבנינו על פי הני"ל'

והנה משה רבנו עליו השלום הביט וראה במעשיהן של ישראל בעשית המשפן, שכונתם היה בלתי לה' לבדו לשם קדשת שמו תברך. וזה שאמר הכתוב וירא משה את 'כל' המלאכה, הינו שהביט בהמלאכה וראה שכל מעשיהם על דרך 'כל' אשר ידבנו לבו היה, שעשו את המשפן בלב שלהם כמצוות הקדוש ברוך הוא.

וזהו והנה עשו אתה כאשר צוה ה' בן עשו, שעשיתם הגשמיזם כאשר נצטוו לעשות המשפן, היה רק לשם ה'. וזה כפילת הלשון ב' העשיות, שבצעיה הגשמיזם היה עוד שם עשה אחרת בלתי לה' לבדו.

זוה ויברך אותם משה שתשרה שכינה במעשה ידכם' (רש"י), הינו במעשה ידכם עשיה הגשמי, בזה גם פן תשרה השכינה שיהיה רק למען קדשת שמו תברך ויתעלה במהרה בימינו אמן, והבן:

לש ודת של אור

אהבה ויראה

ת ולדות אהרן

רב י אהרן מז'טומיר זיע"א

כשלומד ומקים המצוות, בדחילו ורחימו

נעשה מזה תכשיטין כשמים

כשלומד' את התורה בדחילו ורחימו ועוסק במצוות לשם הכבוד ברוך הוא, וכל מה שעושה אפילו דברים גשמיים, הכל עושה בשביל שיהיה להכבוד נחת רוח, אזי מכל הדברים נעשה תכשיטין להכבוד ברוך הוא, והינו תכשיטי כלה, ויש להכבוד מזה תענוג גדול וכו', וזה הוא הפרוש 'ויקח משה את כל עדת בני ישראל' - הינו התכשיטין של ישראל, שלשון 'עדת' הוא לשון עדין (ד"ה או יבאר ויקהל הג')

נדבקות

ב אר משה ה

רב י משה אליקים ב' יענה מקודנין זיע"א

רק כאשר פורש לחלוטין מגשמיזם יוכה לדבקות, הגמורה

כל זמן שהארם עדין דבוק אפס קצחו בגשמיזם העולם הזה, בלתי אפשרי לו לבא אל התדבקות האמתית בן יתברך, אבל כשהשם יתברך ברוך הוא עוזר לו להארם שיפרש עצמו מכל וכל מגשמיזם וחמירות, אז יתדבק בהכבוד ברוך הוא בשלמות הגמור ויהיה עליה להשכינה הקדושה על ידו, וזהו מאמר הכתוב, 'קחו מאתכם' - תבת 'אתכם' מרמז לגשמיזם, דהינו דברים הגופניים השכימים לכם לכל צרכיכם (ויקהל ד"ה קחו מאתכם):

משכן

ד גל מחנה אפרים

רב י משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

במעשה המשכן וכליו צפונים סודות טמירים ונעלמים

מעשה המשכן וכליו ומיתריו ויתדותיו והמנורה, והקמותיו ופרוקיו, הן הם מסרת התורה הקדושה הצפונות ונעלמות, וזעירין ניהו שיוכל לעמד עליהם, איש אחד בדרך וצדיק גמור וחסם בסודות הנזראות וכו', אך כל איש ישראל מחיב להתבונן ולחפש ולהתפלל להקדוש ברוך הוא שיאיר עיניו מעט בזה הענין לפי שרשו (ויקהל ד"ה מעשה):

מאווש מש

רב י קלונימס קלמן עפ' טייין זיע"א

בכל שנה יש ללמד פרשיות המשכן מחדש בדחילו ורחימו

צריך אדם התעוררות גדול בכל שנה ושנה בעת עסקו בפרשיות אלו, וצריך ללמד

בכל שנה ביתר תשובה ואהבה ויראה משנה שעברה וכו', וילמד עתה ביתר שאות ועז ותשובה יתרה, אזלי ימצא הקדושה זו למשך עלינו קדשת המשכן וכלים לקבל איזה השראת אלהותו יתברך שמו מזה (ד"ה אלה פקודי):

נדיבות הלב

אור החיים

רב י חיים בן עטר זיע"א

תנומה המובאת בחשקת הלב גורמת יחוד השכינה

'כל נדיב לבו' - פרוש, העושה דבר מנשיאות הלב, אשר ידבנו לבו לצד התנועות הרחיקניות השוכן בלב בחשק הדבר, יפעיל במשכל נעלם, אבל אם יביא התרומה בלא נדיבות לב אין זה פועל במשכל (ויקהל ד"ה יביאה):

פרנסה

ארח לחיים

רב י אברהם חיים מזולוטשוב זיע"א

המכון בהתעסקותו כמלאכתו להחיות נפשו וכני ביתו לעבודת הכבוד עובד בנה את השם יתברך

'ויקהל משה' - שהוא בחינת דעת, הקהיל את כל ישראל, והזהיר אותם שיהא כל עשיתם, אפלו בעסק מלאכות וצרכי הגוף, שיהיה בדעת, לקיים 'בכל דרכיך דעהו' (משלי ג'), וכונתו יהיה בהתעסקותו כמלאכה שיוכל להחיות נפשו ונפש בני ביתו לעבודת הכבוד, וזה התעסקות גורם לעבודת הכבוד, וכשמתכוון בזה בעת עשית המלאכה הוא עובד השם יתברך בעשית המלאכה, פי העקר כונת הלב בשעת עשיה (ד"ה א"י ויקהל):

צדיק

מאווש מש

רב י קלונימס קלמן עפ' טייין זיע"א

פשוטי העם משיגים תועלת להבנה בעבודת הכבוד על ידי התחברות לצדיקים

תועלת גדול שיש בהתחברות פשוטי העם לצדיקי הדור, פי פשוטי העם אין להם לב להבין איך לעבד ה' באמת, ואיך לעשות כל מעשיהם כבהירות שאירי כל מעשיהם לה', רק על ידי שמתחברים עצמם לצדיקי הדור והם מעוררים לכבם בהתלהבות על ידי דבריהם הקדושים, אז

זכינו אידך לעבד ה' באמת וכו' (ויקהל ד"ה וכל חכם לב):

אור לשמים

רב י מאיר מאפ-טא זיע"א

יש להשליך חלק הרע, ולדבק חלק הטוב בצדיק ואז יש תועלת

אותן הנוסעים להצדיק, צריכים מקדם להשליך מעליו חלקו הרע ולקשר ולדבק חלקו הטוב בהצדיק, ועל ידי זה יוכל להשיג עזר ותשועה על ידי הצדיק (ויקהל ד"ה וכל חכם לב):

חמדת דוד

רב י דוד צבי מנייטטאדט זיע"א

הדבוק באמת ברבו אינו זקוק לשמע ממנו מאומה

כשאדם מדבק ברבו, אינו צריך לשמע מפי רבו כלום, כי כל מחשבתיו כמו מחשבות רבו, כמו שכל אבריו של אדם מרגישים זה את זה מפני שהם אחד (ד"ה ויקהל):

שבת

בת עין

רב י אברהם דב מאברוטט זיע"א

מעלת המקוה בערב שבת - לטהר ולפנות כל מחשבות החל

ולזה צריכים לטהר את עצמן במקוה בערב שבת ובערב הרגל, פרוש משל לרוחנית, שצריך לטהר מחשבות לבו הטרוד כל ימי המעשה בגשמיות, ובערב שבת צריך לפנות מחשבתו מכל המחשבות ולכנס ולטהר את עצמו לכנס לבחינת שבת, בחינת קדשה וכו',

וזהו ויקה"ל משה, רצה לומר, שמשה הכניסם בבחינת ויקה"ל, בבחינת מקו"ה, בחינת קומ"ה, בחינת תשוב"ה (ד"ה א"י על זה הדרך אלה פקודים):

אמרי חיים

רב י חיים מאיר, מוויזניץ זיע"א

על ידי טבילה במקוה לכבוד שבת מתקנים הכל

עקר קדשת ישראל הוא המקנה בעולם, שבת בשנה, ויסוד בנפש, ונפש ישראל הטובל במקוה לכבוד שבת מתקן הכל (פרשת ויקהל):

טבילה במקוה בערב שבת מטהרת הדעת

לקדשת שבת קדש נדרש הכנה מערב שבת וכו' במדת יוסף, ובית יוסף להבה, להלהיב לבו ובשרו שירגנו לקל חי כדעת קדוש וטהור, והוא על ידי טבילה במקוה בערב שבת, המסגל לזכך הדעת ככרמ"ם (סוף הלכות מקואות) שקורא למקוה מי הדעת (פרשת תצוה):

שפת אמת

רב י יחיה אריה לייב, מגור זיע"א

הטהרה בערב שבת - הסרת החציצה מהנפש

כמו שהאדם מטהר עצמו נמעביר החלודה ולכלוך עונות מנפשו, כמו כן מתגלה לו הקרשה הבאה מלמעלה בלי חציצות והפסקות - ולכן צריכין לטהר קדם ערב שבת ולהחליף המלבושים, כמו שאמרו ז"ל (שבת ק"ג) 'וכפדתו' בכסות נקיה וכו' (פרשת תשא תרמ"ח):

אוצרות גאלי הדורות

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל (לה)

דברי גאוניים

רב י אלעזר טנקל זצ"ל

חזו משה למלכותו לאחר מחילת עון העגל ביום הכפורים

פרש רש"י למחרת יום הכפורים היה, וכל המפרשים עמדו בזה מה פעי. ונראה לי שב דאיתא במפרשים מפני מה

ש פנע חיים רב י יקותיאל יהודה מצאנו זיע"א לפני הטבילה בערב שבת הוא זמן חשבון הנפש השבועי

בכל לילה יש לו לאדם להיות ממארי דחושבנא וכו', ולכל הפחות בערב שבת קדש כשהולך לטבל, חייב להתבונן על ערך התנהגותו במשך ימי השבוע וכו', וכשהולך למקוה ופושט את בגדיו יכון להסיר הבגדים הצואים מעליו:

דואים ב שדה

רב י ראובן מז'נובצה זיע"א

על ידי העלאת הניצוצות במשך ימי השבוע מרגישים הארה בשבת

והנה אם האדם מתפלל בכונת הלב בימות החל, ואז כשעולים הניצוצים בערב שבת בא לו הארה גדולה מקדשת שבת, מה שאין כן אם לא העלה ניצוצים בימות החל אין לו הארה יתרה בשבת וכו', וזהו שנאמר 'ששת ימים תעשה מלאכה' - להעלות ניצוצים, והוא מלאכה כבדה, ואחר כך 'וביום השביעי יהיה לכם קדש' - רצה לומר קדשת שבת, והבין (ד"ה ויקהל משה):

שפתי צד יק

רב י פנחס מנחם מפ ילץ זיע"א

בשבת יש הכטחה שלא יהיה הלב בווער בהכלי עולם הזה

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת. יש לומר שהוא הכטחה גם כן, שפחל יש אדם שממונו חביב עליו יותר מגופו פדאיתא, ואז בימי החול אש חמדתו רק על רכושו, ובשבת קדש יש עליה לכל אחד מ ישראל שלא יהיה לבו בער בחשקות בכל מושבות - כל אחד במה שנשתקע (ויקהל):

פתיב יגלף משה. וצריך לומר דזה אינו דהא [הנה] למחרת יום הכפורים, וביום הכפורים נמחל להם עונות, והדר למלכותו.

וכזה יבאר ויקהל משה קשה לרש"י למה לא פתיב יגלף משה פנ"ל, וצריך לומר מלך שמתל על פבורו אין פבורו מחול פנ"ל, וקשה הא אמר לו הקב"ה למשה לך רד מגדלתך אם פן שוב לא היה מלך, וצריך לומר דלמחרת

לא פתיב יגלף משה פמו במשנה תורה. ותרוצו דמשה היה מלך, ומלך שמתל על פבורו אין פבורו מחול, אכל במשנה תורה היה ביום מותו, כדפתיב (דברים) 'בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, ואין שלטון ביום המות, לכן פתיב יגלף משה'.

וקשה, במעשה עגל פתיב לך רד מגדלתך, ואם פן גם עכשו לא היה מלך, והדרא קושיא לדוכתה למה לא

יום הכפורים היה מקהיל את ישראל, וכיום הכפורים מחל הקב"ה להם החטא, ואם כן הדר למלכותו, וזה פונת רש"י 'למחרת יום הכפורים'.

ששת ימים תעשה מלאכה וכיום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת (לה ב)

נחלת יעקב

רב י יעקב ורבי רב אים מליסא זצ"ל
מלאכת המשכן נתקדשה על ידי עשית השי"ת

עין אלשיך שהקשה למה מלאכת המשכן לא תדחה שבת כמו בקרבנות. ב. מלת 'תעשה' קשה, שהנה ליה למימר 'תעשה' מלאכה.

ולפי עניות דעתי נראה כי חזק מתרצת בחברתה, דהקרבנות הם מעשי בני אדם, והם חשובים אצל הקדוש ברוך הוא כל כך עד שהוא דוחה שבת. מה שאין כן מלאכת המשכן שהוא מעשה ה', שהכל נעשה במעשה ה' מאליו, כמו המנוחה שהשליף באש ונעשה מנוחה [פדקתיב (לעיל כה לא) 'תעשה המנוחה'], וכל המשכן והקמתו נעשה הכל מאליו במעשה ה' (רש"י לט לג), כי כל הדברים לא היה בכת בני אדם לעשותם, רק מעשה ה' המה, והקב"ה קבע מנוחה לעצמו ביום שבת (לעיל כ יא ברש"י), ולזה מלאכת המשכן אינו דוחה שבת.

וזהו שאמר הכתוב ששת ימים תעשה בצירי, כלומר שתעשה מאליה, ולכך ביום השביעי שבת שבתון לה', ולכך כל העשה בו מלאכה יומת, שכל דבר במשכן שנעשה שלא על ידי השם חייב במיתה, וכל מלאכת המשכן נתקדש רק מחמת עשית השי"ת, והעושה בו מלאכה בשבת - לא מעשה ה' המה, ומחלל את המקדש ה'.

וכל חכם לב ככם יבאו ויעשו את כל אשר צוה ה' (לה ב)

ת פארת יהונתן

רב י יחזקא אייב טיז זצ"ל

כל עושי המלאכה השתתפו בכל המלאכות שלא יהיה קנאת איש ברעהו

שלא יהיה קנאה אם זה עושה ארון וזה עושה אדני החצר, לכך הצרכו כלם

לסייע בארון ובאדני החצר וכדומה, כדי שיהיה מלאכתם בשונה בלי קנאה כלל. וזהו ויעשו את כל אשר צוה ה', 'כל דינא, כל אשר צוה ה', כלם בשונה, כדי שלא יהיה קנאה בדבר.

ולהורת נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן (לה לד)

אזור אליהו

רב י אליהו הנרשובסקי זצ"ל

נתנה רשות לבצלאל להורות הלכה בפני משה רבו

נראה דמשה הודיע זאת לכני ישראל, שחס ושלום בצלאל ואהליאב המה מורי הלכה בפני רבן משה רבנו, ובפרט שמצינו ששנה בצלאל ממה שצוה לו משה, באשר פרש רש"י בפרשת פקודי (לה כב), לכך הודיע משה שרשות נתונה להם מן השמים 'להורות' אפלו שלא בפני משה.

והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר (לה לו א)

ת נופה חיים

רב י חס פ לאגי זצ"ל

עושי המלאכה התחילו בעבודתם מעלות השחר

הנה, מלשון הכתוב 'והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר', משמע שבצלאל ואהליאב הביאו עוד נדבה, חוץ מנדבת עצמם שנדבו למלאכת המשכן ככל ישראל. ויש להבין, מהי אותה נדבה שהביאו יותר מכל ישראל. עוד יש להבין, לשם מה הצורך הכתוב להזכיר שהביאו את נדבתם "בבקר בבקר".

ויובן, בהקדים את דברי הגמ' בב"מ (גכג), 'פועל, בכניסתו, משלו. ביציאתו, משל בעל הבית'. דהינו, באשר פועל עובד יום שלם, כשנכנס לביתו בסוף יום העבודה, הרי שזמן ההליכה הוא על חשבון הפועל, ועליו לצאת מן השדה רק לאחר צאת הכוכבים. אף בתחלת היום, כשיוצא מביתו לעבודה, זמן ההליכה הוא על חשבון בעל הבית, ואין הוא צריך לצאת מביתו בעמוד השחר, אלא יוצא מביתו מזמן הנץ החמה.

עוד יש להקדים את דברי רש"י עה"פ "ולא תותרו ממנו עד בקר והנתר

ממנו עד בקר באש תשרפו" (שמות יב, ט). 'מה תלמוד לומר "עד בקר" פעם שנייה, לתן בקר על בקר, שהבקר משמעו משעת הנץ החמה, וכא הכתוב להקדים שאסור באכילה מעלות השחר'.

ומעתה, אפשר שפונת הכתוב לומר שמלבד נדבתם שהביאו ככל

ישראל, הרי שהם "הביאו אליו עוד נדבה", והיא, שהיו מקדימים לעבודתם "בבקר בבקר". ואף שפועל אינו צריך לצאת לעבודתו אלא לאחר הנץ החמה, הם הקדימו לבוא פכר מעלות השחר. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן (לה ח)

צמח דוד

רב י יוסף דוד משאלוניקי זצ"ל

סיוע המלאכים לעושי המלאכה

קשה דהיה לו לומר עושי המלאכה, מאי בעושי המלאכה [וכו']. יש לומר 'בעושי המלאכה' במה שאמרו במדרש סוף הסדר (בב ד), שיעשו המשכן ולא ידעו לישבו, באו אצל משה, פיון שראה אותם שרתה עליו רוח הקדש והקימו, ולא תאמר משה העמידו, אלא נעשו בו נסים ועמד מעצמו שנאמר (מ יז) 'הוקם המשכן, ואם תמה אפה על זה, הרי שלמה כשבנה בית המקדש הוא נבנה מעצמו. אמר רב הונא בשם רבי יוסי, הפל מסייעין אותו הבריות והרוחות כו', לפיכך במעשה נסים נבנה, וכן כשהוקם המשכן במעשה נסים עמד כו'.

וכפרשת נשא (יד א) אמר, הפל מסייעין למלך כל שפן שהפל מסייעין למלך ממלכי המלכים הב"ה, אפלו רוחות, אפלו שדין, אפלו מלאכים כו'. ולפי זה גם במעשה המשכן סיעו המלאכים ושדים ורוחות, מפל שפן דהכל מסייעין למלך [וכו'].

וזה אפשר פונת הכתוב ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה, רצה לומר כל חכם עם עושי המלאכה סתם, שהם מלאכים ורוחות ושדים שאינם נראים, שעמהם יחד היו עושים החכמי לב המשכן.

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה (לה כא)

פרשת ויקהל פקודי

ארץ חמד

רבי מאיר ליב ויש ב"י יחיאל מיכל זצ"ל - המ' לב י"ם

נמנו כל עיני המשכן כדי שתשלט בו יד האויבים ולא ישפך חמתו של מקום על ישראל

יש לפרש על פי מה שפרשו למה נקרא שמו משכן, על שנתמשכן בעונותיהם של ישראל. והנה באמת מה שפגמו על עיני המשכן, והוא אין הברכה שורה לא בדבר המנוי ולא בדבר המדוד.

אמנם פי דבר הבלתי מנוי אין יד אדם שולטת בו, והוא למעלה מן המזל והטבע, ובאמת זה שהיה המשכן למשכון לישראל היה לטובתם, ששפך חמתו על העצים ואבנים, לזה מנה אותם דקא פדי שהיה יד אדם שולטת בו בעת הזעם, ולא ישפך חמתו על ישראל ח"ו.

וזה שאמר אלה פקודי המשכן - משכן העדה, שפירש מאי טעמא מנה אותו, מפני שנתמשכן בעונותיהם של ישראל, וכמו שאמרו במדרש דשני פעמים משפן על שם בית ראשון ובית שני שנתמשפן.

גבעת פינחס

רבי פינחס ביליצר זצ"ל

חברו כתי המקדשות נגדם מפאת שלא שמעו ישראל כל התורה מפי הנבורה

ונראה לפרש דהנה חז"ל אמרו (שהש"ר א ח), בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע נצטר הרע מלבם, וכשחזרו ואמרו דבר אתה עמנו ונשמעה, חזר היצר הרע למקומו.

ומעתה זה שאמר גם בן ברמיזא אלה פקודי המשכן משכן העדה, ואיתא במדרש אל תקרי משפן אלא משפון שנתמשפן בעד עונותיהם של ישראל, וכל זה למה היה, על זה אמר משום שאשר פקד על פי משה התורה לישראל, ולא שמעו התורה מפי הנבורה, על ידי זה ממילא גבר בהם היצר הרע וגרם שיתמשפן בעד עונותיהם של ישראל

ויאמר אברהם

רבי אברהם הלוי פטאל זצ"ל

בזכות מה מחל ה' לישראל על חטא העגל

יש לדקדק, מדוע האריך לומר "פקד על פי משה", ולא קצר לשונו ואמר

פקד משה. עוד יש להבין מה ענין "עבדת הלויים" אצל פקודי המשפן.

ונראה לכאר, בהקדים את דברי המדרש (ש"ר נא, ח), אמר הקב"ה, יבוא זהב המשפן וכפר על זהב העגל, אמר הקב"ה לישראל, בשעה שעשיתם את העגל, הכעסתם אותי ב"אלה אלהיך" (שמות לב, ח). עכשו, שעשיתם המשפן, ב"אלה" אני מתרצה לכם. וזהו "אלה פקודי המשפן".

עוד יש להקדים, את דברי המדרש (שוח"ט ג, ח) עה"פ "יבנים אמרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים סלה" (תהלים ג, א). שהיו אמות העולם ואמרים לישראל, אמה ששמעה "אנכי ה' אלהיך" ו"לא יהיה לך" (שמות כ, ב-ג), ולסוף ארבעים יום אמרו "אלה אלהיך ישראל", יש להם תשועה? "אין ישועתה לו באלהים סלה".

ואכן, רצה ה' לבלות את ישראל ח"ו, שנאמר "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול" (שם לב, ט), אלמלא עמד משה בתפלה ובקש רחמים על ישראל, עד פי נחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו, וצוהו לעשות את המשפן.

ומעתה, אפשר שלזה רמז הכתוב "אלה פקודי המשפן משפן העדה". שהיה המשפן מעיד כי מחל ה' לישראל על חטא העגל, ואם תשאל באיזו זכות ה' מחל לישראל על חטא העגל, וע"ז משיב הכתוב "אשר פקד" מלשון חסרון כמו "ונפקדת כי פקד מושבך" (ש"א כ, יח), והינו שמה שנקד ונחסר צון העגל, הוא "על פי משה", כלומר, שלא בזכות ישראל ה' מחל על חטא העגל, אלא בזכות משה שמעט את עצמו למענם, ואמר "ואם אין מחני נא מספרך" (שמות לב, לב). וכן בזכות "עבדת הלויים", שלא חטאו בחטא העגל. (באדיבות מכון חכמי ספרד נתיבות)

חמד ת יש ראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

להחזיק לומדי תורה

החתם סופר על הפסוק מדיק שאצל משה כתיב 'על פי' ואצל איתמר 'בידי'. ואמרתי בדרך אפשר על פי דרשת חז"ל (מגילה כט). 'ואהי להם למקדש מעט' (יחזקאל יא טז) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, שהן משפן שלנו בגלותנו המר בעונותינו הרבים שהוא מקום להתפלל וללמד, ועל

פי דין תורתנו היינו צריכים ללמד כל היום כמו שכתוב (יהושע א ח) 'והגית בו יומם ולילה'.

אמנם ידוע הפרוש נפקדמה לי מהרב הקדוש רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע על הפסוק (תהלים סא ח) 'ישב עולם לפני אלהים חסד ואמת מן יצרהו', הפונה אם 'ישב עולם' כל היום 'לפני אלהים' ללמד וללמד, ואין אנו עוסקים במשא ומתן ובעניני פרנסה, או חסד ואמת, שלזה צריכין מעות לתמוך ידי עניים ולהחזיק תלמוד תורה ומצוות מן יצרהו, על פן צריכין להיות שתפוח פיששכר וזבולון ללמד תורה ולהחזיק לומדי תורה.

וזהו שרמזה התורה הקדושה 'על פי משה' שיעסק בתורה, וכידי איתמר' שיחזק לומדי תורה, ואז יהיה להם חלק שנה בתורה הקדושה.

כל הזהב העשוי למלאכה (לח כד)

ש פתי כ הן

רבי מרבי הכ הן זצ"ל

נס צפוני הקרשים בזהב מאליו

כל הזהב העשוי הנעשה מאליו, לפי שאי אפשר על ידי בני אדם להלביש על העץ כמו על הקרשים ועל המשפן ועל המזבח אלא על ידי מסמרים, ובדול לא נזכר לא במשפן ולא במקדש, כי בארון אמרו ז"ל (יומא עב): שעשה שלושה ארונות וכו', אמר (ל ט א) וינקעו את פחי הזהב וגו', אבל בשאר צפונים לא נאמר כיצד צפו, לזה אמר 'העשוי' שנעשה מאליו.

ויהי זהב התנופה (לח כד)

מש ה חכמה

רבי מאיר שמחה הכ הן מדווינסק זצ"ל

כלי הזהב והכסף שהשתמשו בהם להדיוט הניצו והעלו לקדשה על ידי התכתן

כתוב בזהב ובכסף התנופה, ולא בכסף (להלן פסוק כה), ובנוקהל פתוב (לה כב) 'תנופת זהב לה', דכלים שנסתמשו בהן להדיוט לא ישתמשו בהן לגבוה (ירושלמי יומא פ"ג ה"ו), לכן כאן שהתיכו אותן שרי, כמו שכתב מגן אברהם (סי קמז). ו'תנופה' כאן במעלה, שהונף משל הדיוט לתשמיש גבוה.

וזה כאן בזהב שכתוב (לה כב) 'תח ונגזם וטבעת וכומז', דברים שהן היו

אפן לרשעים שבניהנם

וביום שבת צריך אדם להאריך אפו ולהיות ענו בתכלית, וילמד ממדות קונו שביום שבת מאריך לרשעים שבניהנם, שאשו של גיהנום בטל, וכמו שפרשו בפנשת יתרו (טו): משום דעתיקא אתגלי, כל רגזין וכל דינין וביום שבת אשתככו, וכמה עובדי עבודת אלילים לפניו והוא מאריך. (שער הקדושה פ"ז)

דברי חכמים

רב י. יצחק לייב פ' וחוביצר זצ"ל

הכניס בשבת מסתלקים ממנו כל חלקי הנפש והרוח והנשמה

אחר שאמר **וביום השביעי** יהיה לכם קדש, והיא הנשמה יתרה הבאה מחכמה הנקראת קדש, כל העשה בו רצה לומר העושה עם אותה הנשמה מלאכה יומת, [כמו שכתבתי פרוש זה פרק א' בשם רבי משה אלשיך], לכן הוהיר אחר כך גם על הכעס, שלא יסלק ממנו על ידו אותו הקדש.

ואף על פי שעל ידי אינה חטא שיהיה ביום השבת תסתלק ממנו הנשמה יתרה [כמו שכתבתי פרק ז' ויבאור מה שאמר י' שמר ידו מעשות כל רע], אמנם אינו דומה אותו הסתלקות להסתלקות שעל ידי הכעס.

והטעם הוא, דבשאר חטאים יש לומר שאינו מסתלק ממנו הקדש רק מאותו האבר שחוטא בו, כמו כל חטא בימי החל כמו שמבאר שער התשובה, ומה שהוהיר הכתוב להיות בשבת ביותר לשמר ידו מעשות כל רע, הוא פי פאשר יהיה אחד מאברי נשמתו פגום לא יהיה ראוי להשראת שכניה, כמו שמבאר בתקונים דכל אשר בו מום לא יקרב, מה שאין פן על ידי הכעס שמסתלק כל הנשמה ממנו, כל נפש רוח נשמה ונשמה יתרה מביית ומחוצ, כמו שכתב זהר תצנה [וכו'].

כי בפרק י"א כתבנו, שאף על פי ששמירת שבת הוא בשלשה דברים, אינו חזב מיתה וקרת פי אם על ידי עשיית מלאכה לבד, כי אז מסתלק ממנו גם הנפש יתרה, ולא נשאר בו שום קדשה מקדשת שבת, וזה שכתוב (שמות לא יד) 'כל העשה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמיה'.

חמרת הכעס כעשית מלאכה גמורה

ולפי זה הכוונת בשבת הוא דומה ממש לעשיית מלאכה, פי בפעם גם פן כתיב (איב יח ד) 'טרף נפשו באפו' [וכו'].

שבאדם, זהו מושבתיכם. ביום השבת גימטריךא מרה שחורה עם הפולל, אפלו על דבר שאינו לכעס עליו כדי לאים על בני ביתו, זהו מושבתיכם, מה שבתוככם שהיא המרה.

צמח דוד

רב י. יוסף דוד משאלוניקי זצ"ל

הסתלקות הנשמה היתה במהירות יותר מימות החל

לא תבערו אש ביום השבת. קשה וכי ביום ולא בלילה, ועוד מה צריך לומר ביום השבת, די לומר בשבת. אלא נראה לי דרצה לומר הנהרו מאש הכעס בשבת יותר משאר ימים, לפי שהנשמה יתרה של שבת אינה עקרית בגוף ותסתלק מהר יותר מימי החל, שאינה מסתלקת הנשמה העקרית כל כך מהרה לפי שהיא עקרית בגוף, וזה שאמר ביום השבת, שהנשמה יתרה אינה אלא ליום אחד לבד.

ראשית חכמה

רב י. אליהו די ווידאש זצ"ל

ענש הכועס בשבת מחמת שגורם להרלקת אש הגיהנום

וכמו שהזכרנו ביום שבת מכעס ועצבות, כמו שבאר הרשב"י עליו השלום בתקונים (תי' כד טו): פן צריך לזהר בששת ימי המעשה. זה לשון הרשב"י עליו השלום בתקון מ"ח (פה): זכאה איהו מאן דנטר דירה לשבת, דאיהו לבא, דלא אתקרב תמן עצבו דטחול וכעס דמרה, דאיהו נורא דגיהנום, דעלה אתמר לא תבערו אש ככל משבתיכם ביום השבת, והכי איהו ודאי, דכל מאן דכעס פאלו אוקד נורא דגיהנום. עכ"ל.

אשרי השומר את הדירה, שהוא הלב, בשביל שבת, שלא יתקרבו שם עצבות הטחול וכעס המרה, שהיא אש של גיהנום, שעליה נאמר לא תבערו אש ככל משבתיכם ביום השבת, וכן הוא באמת, כי כל הכועס פאלו מבכיר אש של גיהנום].

ובודאי פי האזהרה הזו לעולם אנו צריכין אותה, אם שלא לכעס אפלו בחל, שלא להדליק אש של גיהנום, אלא שביום שבת הפגם הוא לאין תכלית, פי מאחר שאשו של גיהנום נתפטל מפל וכל, וזה מדליקו מחדש ענשו גדול מאד.

יעבד על מרותיו כמדת הקב"ה שמאריך

לתשמיש אדם והונפו לצורך גבוה. וכן כתוב פאן נחשת התנופה משום שפתוב שעשו הפיור וכנו ממראות הצובאות וכו', לכן כתוב נחשת התנופה.

אבל פסח אין פתוב פלים, לכן לא כתוב 'פסח התנופה', פי התנופה פאן אינו כמו בכל מקום שהוא על המונף פי, רק על המעלה לבד, וזה אמת.

מצוות הפישה

חמור אסור הכעס בשבת

שני לוחות הב רית

רב י. ישעיה הורוויץ זצ"ל

הכניס בשבת גורם שתבער בו אש הגיהנום

לא תבערו אש ככל משבתיכם ביום השבת (לה ג). רומז לאש המחלקת ואש הכעס, שצריך האדם לזהר שלא (לבער) [להבעיר] אותו עולמית, ומכל שפן ביום השבת קדש שאין בו עור בו אש של גיהנום, והכועס בשבת או עושה מחלקת חס ושלום, גורם להיות חמת הגיהנום בו עור בו פר מינן.

שני לוחות הב רית

רב י. ישעיה הורוויץ זצ"ל

שמירת הכעס מחצות ערב שבת

כי יום השבת צריך להיות פלו בתן ובחסד ובשלום ובאהבה רבה, כי בו שובתים אפלו רשעים שבגיהנום, ועל פן עברה כפולה היא מי שמראה פעם בשבת. וכבר נתנו סימנים (תיקוני תי' מח פה). לא תבערו אש ככל משבתיכם ביום השבת, והוא אש המחלקת וחמום הכעס, ויהיה נזהר בזה בזהירות גדולה מחצות [ערב] שבת ואילף שהוא ל"א שעות, וזהו ל"א תבערו אש וגו'. (מס' שבת פרק נר מצוה)

ש פתי כהן

רב י. מרדכי הכהן זצ"ל

זהירות מכעס אפלו לצורך מצוה

לא תבערו אש. אזהרה שלא יכעס האדם, שהכעס מדליק המרה השחורה

לכן צריך האדם להיות נזהר נזהר בזה ביותר, בפרט ביום השבת, מפני דכוליה עלמא מודו שביום השבת נתנה בו התורה, וכך אמרו חז"ל (ספרי וראה נד) המורה בעבודה זרה פכופר בכל התורה, והכופר בעבודה זרה כמורה בכל התורה כלה.

ולכן על ידי כי האדם יהיה נזהר מענין הפעם ביום השבת, נמצא בו שני דברים פאחת טובים, ראשונה היא דאמרן לפי כי הם עברו על כל התורה כלה שנתנה ביום השבת על ידי מעשה העגל, ולכן התקון הוא לא תבצעו אש ביום השבת, נמצא המונע ממנו הפעם ביום השבת, מקים כל התורה שנתנה ביום השבת.

ועוד אמרו חז"ל (שבת קיח:) כל השומר שבת כהלכתו אפלו הוא עובד עבודה זרה פאנוש מוחלים לו, שנאמר (ישעיה נב ב) 'אשרי אנוש יעשה זאת וגו' שמר שבת מחללו, הרי על ידי זה נמצא טעם גדול למה השומר שבת מוחלים לו.

זוכה להשתחוות לפני ה' לעתיד לבוא ככל שבת ושבת.

ועל ענין עבודה זרה ולעתיד לבא נאמר (ישעיה סו ב) 'יהיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר וגו', רצה לומר מי שהיה כף לבו כבשר וינח ביום השביעי מענין הפעם, וזה שאמר 'ומדי שבת בשבתו', רצה לומר למי שעשה שבת פראוי שמקיים לא תבצעו אש הפעם ביום השבת.

'ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי' (שם טו ג), הם הכופרים ביום השבת, כי זהו מה שאמר הכתוב 'כל העשה בו מלאכה', כלומר כפיכול עשה פגם 'בו' בעצמו של יום, והינו 'הפשעים בי' דוקא, ועוד מטעם אחר מאחר כי זהו תקון למעשה העגל פאמור [וכו'].

נמצא כי המחלל שבת אפלו בענין הפעם בלבד קארי ביה 'הפשעים בי', מפני כי הם עוברים על לאו 'לא יהיה לך אלהים אחרים', והכופר הוא כופר בזה, ולכן השומר שבת מחללו זוכה לכך 'יבוא כל בשר להשתחוות לפני', לפי שנאמר 'לא יהיה לך אלהים אחרים על פני', וזה היה מקיים זה הדבר תמיד.

ולכן אמר הפסוק 'מדי שבת בשבתו' רצה לומר תמיד נמצא בו זה הזכות, לכן יזכה 'להשתחוות לפני', דאלו בתחלה היו באים שלשה רגלים בלבד, אמנם לזמן התחיה יהיה מדי שבת בשבתו זוכים להקביל פני שכינה.

חקי החיים

רבי חיים פאלאני זצ"ל

נתקן לומר איש לרעהו 'שבת שלום' להשמר מאש המחלקת והכעס

המדה רצה של הפעם טורף נפשו באפו, וכאלו עובד עבודה זרה, ובכל המדות רעות שבעולם היותר רעה רבה היא הפעם, וזה אפלו בחל, כל שכן וקל וחמר בשבת, פאשר דרשו בפסוק 'לא תבצעו אש בכל משבתכם ביום השבת' דרמזו בו לאש הפעם והמחלקת, דצריך להזהר בו עולמית, וביותר בשבת שאין בוער בו אש של גהנם, והכופר בשבת ועושה מחלקת גורם להיות אש הגהנם בוער בו, בר מינן, כמו שכתב השל"ה הקדוש.

ויוסף עוד דוד הרב נחל קדומים (הגהות לספר עיר מקלט), דאמרו רז"ל דבגהנום ענשו דאין לו מנוחה אפלו בשבת. ותסתמר שערות בשרו של אדם פשיגיץ לפרק הקורא בספר ראשית חכמה בגנות וחמר העון והעונש של הפעסן רחמנא ליצלן [וכו'].

יצור ישאל יסיר העורון מעינינו, ונשמר כל שבתות קדשנו באהבה ובכבוד, ולכך נתקן לומר איש לרעהו 'שבת שלום', ועונים 'שבת שלום מברך', דבזה ידחה השטן, וזכרהו מאחר שבא להשפיעחו.

תורת חכם

רבי חיים הכהן מארס צובה זצ"ל

הנשמר מלכעס ביום השבת כאלו קים כל התורה שנתנה בשבת

וכנגד ענין זה בא מכון מה שכתב בספר הזהר, כי צווי זה 'לא תבצעו אש' בא להזהיר על ענין הפעם, כי על ידי הפעם יחם הכבד כי הוא אש, ולכן אמרו חז"ל (ויה"ק ח"א כז:) כל הכופע פאלו עובד עבודה זרה, כי מה ענין זה לזה.

ובדרך זה בא הדבר מכון זה פנגד זה, לפי כי ההבערה באה לתקן על מעשה העגל, שנאמר (שמות לב כד) 'ואשלהו באש', כי לא נעשה רק על ידי אש, ובזה נאמר (הושע ז ט) 'כלם יחמו פתנור' כמו שאמרו חז"ל. אם פן כמו כן, כל הכופע הוא חוזר ונעור אותו אש של מעשה העגל, לפי שהתקון זה היה לכל הדורות הבאים פאמור, אם פן באמת יחשב כי לפועם פאלו הוא עובד עבודה זרה של מעשה העגל פדבר האמור [וכו'].

ולפי זה הפועם בשבת מסתלק ממנו גם נפש יתרה, ולכן אחר שאמר וביום השביעי יהיה לכם קדש הזהיר על שני אלה על עשיית מלאכה ועל הפעם, כי גדל חטא שניהם שנה.

ואם תאמר אם פן למה אינו חיב מיתה על הפעם בשבת כמו על עשיית מלאכה, ויתבאר על פי מה שכתב בספר החנוף [וכו:]. (שער השבת פ"ו)

נ.ס.א.ד.ו.ד.

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

הכופע בשבת אינו זוכה לתקון הנפש על ידי כח השבת

וצריך באור הלא הפעם הוא עון חמור גם בימי החל, ומדוע הזהיר על הפעם בפרטות ביום השבת. ופרש הרב קנה חכמה (דרוש ט) כמה שאמרו כל השומר שבת כהלכתו אפלו עובד עבודה זרה פאנוש מוחלין לו, וצריך באור למה שמירת שבת גדול כל כך שאפלו עובד עבודה זרה פאנוש מוחלין לו.

אמנם אמרו רז"ל (ויק"ר כא ה), 'כי בתחבולות תעשה לך מלחמה' (משלי כד ו), אם עשית חבילות של עברות עשה פנגדן חבילות של מצות, ורגלים ממחרות לרוץ לרעה יהי רצון לדבר מצוה, לשון שקר אמת יהגה חכו וכו'.

והינו אחר שעשה תשובה, אי אפשר לגרש אותן המשחיתים שברא ושורין באברים ורוחניים של נשמתו, אם לא יעשה באותם אברים מצות, ונבראים מלאכים קדושים ונכאים לשרות באותם אברים, ואז המשחיתים נמאגים פהמס דונג. והעובד עבודה זרה שהוא פכופר בכל התורה, אם פן צריך לקיים כל המצות שנפגמו כל אבריו, ואי אפשר, כי כמה מצות אי אפשר לקיים, ותלויות פארץ או בכהנים או במקרים, ורבים אי אפשר לקיים. **אמנם** בשמירת שבת שהוא שקול פנגד כל המצות יכפר גם העובד עבודה זרה, ששורים מלאכים בכל האברים ודוחים המשחיתים. ואם חס ושלום עובר עברה אחרת, אף על גב דעברה מכבה מצוה, מפל מקום אינה מכבה מצות שבת שהיא ככל המצות.

אבל אם פועם שהוא פכופד עבודה זרה אז מכבה השבת, ולזה הזהיר בפרטות על הפעם בשבת, ולכן כתוב 'לא תבצעו אש' ופרשו בתקונין שלא יכעס, שאם פועם חלף חלף מצות שמירת שבת ואין לו תקנה. (דרוש ג לשבת הגדול)

מעטי צדיקים

שְׁשֵׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֹאכֶה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לְכֶם קֹדֶשׁ טַב־טַב וְחַלּוּ לַה' לֵאלֹהֵי הַעֲשֵׂה בּוֹ מְלֹאכֶה יוֹמַת (לה ב)

ב:מ:ה מהמפרשים מביאים לפרש את הפסוק 'היה לכם קדש' על פי דברי הגמרא (ביצה טו:) 'חלקהו, חציו לה' וחציו לכם, שכאן מזוהר הכתוב שגם את ה'לכם' תעשו קדש, דהינו גם כשמענג עצמו בשבת, שיהיה זה לכבוד שבת ולא לכבוד עצמו.

ב:תב הרה"ק התי' ולדות יעקב יוסף זיע"א (כי תבא את א), שמעתי ממו"ר הרה"ק הבעל שם טוב זיע"א, משל לבן מלך שנשתלח למרחקים, לכפר שדרים בו אנשים נבערים פחותי ערך, ובהאר"י הזמן שמה, הגיעו יום אחד מכתב מאביו המלך.

רצה בן המלך לשמח בו מאד, אף חשש מבני הכפר שילעגו עליו באמרם, "מה יום מיומים, שמחה מה זו עושה", קרא בן המלך לבני הכפר, קנה להם יין ושאר מיני יין המשכרים עד ששמחו העם ביו, והתחילו כלם לרקוד ולשמח, הם על היין והמעדנים והוא על שמחת המכתב מאביו.

הנ:מש:ל מוכן, כי הנשמה שמחה עם בא השבת, אבל מה תעשה שהגוף אינו מבין לשמחה זו מה היא, לכן נותנים סעודה טובה לגוף ואז הגוף שמח מחמת האכל והנשמה שמחה על השבת.

עוד בענין הזהירות בקדשת השבת, מובא בספרמט' לי יעקב למ"ד מז' ובנא זצ"ל, משל בענין חובת האדם להקדיש עתותיו בשבת קדש, קדש לה' המשל בזה לאחד שהרחיק נדד, ועזב את משפחתו וכל בית אביו לגור בארץ רחוקה.

ת:דיר היו עיניו נשואות וכלות, אולי יראה אורח הבא מעיר מולדתו בשביל לשאל את פיו על בני משפחתו, ולא עלתה בידו. לימים, בא עני אחד הסובב ומחזיר על הבתים, כבואו אל ביתו הכיר בו שהוא מעיר מולדתו, שמח מאד לקראתו, ורצה להשתעשע

עמו לשאל אותו על בית אביו ומשפחתו הכבודה.

אמר לו העני, "מדוע תעצבני, הלא לעשות מלאכתי באתי הנה, לאסף כסף, ולמה תגרום לי הפסד". אמר לו האיש, אם פן הגידה נא לי כמה עלה בדעתך לקבץ פה, אמר לו העני, ב' וג' זהובים. אמר לו האיש, "הא לך ג' זהובים ושב עמי".

נענה לו העני ויעש כן, ישב עמו והתחיל לספר לו עסק משפחתו ואודותיהם ושולם בניהם, ויהי אף התחיל העני לספר, נפלה עליו תרדמה והוא יושב ומתנמנם, ויאמר העני, אחר כי זכיתי להיות לי מקום לנוח בו, אבקש את בעל הבית שיתן לי מקום מנוחה ואשכבה ואישן.

ב:עס עליו בעל הבית ואמר, "הלא אנכי עשיתי אותך איש בטל היום הזה למען הפק טובתי למען תספר לי משלום משפחתי, עתה מה לך לנוח או מדוע תשכב ותרדם בזמן זה שבו שכרתוך בכסף מלא".

הנ:מש:ל הקב"ה נתן לאדם נפש עליונה חצובה מתחת כסא כבודו, אף היא נתרקה ממעונתה, בכל ימי השבוע גם כי הקב"ה משתוקק לשמע טובות ממנה, האדם טרוד בעסקיו, לכן הגביל להשתעשע עמו ביום השבת והספיק לנו בעבור זה ביום הששי לחם יומים, למען נהיה נקיים ביום השבת מכל טרדה ונוכל להשתעשע בקרבת אלקים. תברך שמו ולשוש באהבתו.

זה 'וששת ימים תעשה מלאכה', ואתה טרוד בעסקי הגוף, ואם פן זביום השביעי שבת לה' אלקיך, כלומר תיחד את היום ההוא רק לה' לבדו, כי הוא נתן לך את המנוחה רק למען יהיה לו מקום להשתעשע עמך ולא שתתעדן בתנומות עלי משכב או בענינים אחרים. (ציוני תורה)

וימלא אתו חו"א אלקים ב:חכמה ב:תבונה ובדעת ובכל מלאכה (לה לא) **לפני** הרה"ק הפח צד יק מוויז'ניץ זיע"א באו שני אנשים ופדיונם בגדים,

לאחר שהלכו מלפניו והמשיכו בדרךם, צנה על משמשו שמהכסף של אחד יקנה דגים לכבוד שבת קדש, ומכספו של השני יקנה מספוא לסוסים.

לתמיהת המשמש הסביר הצמח צדיק, הגם ששניהם נתנו אותו הסכום, אולם הראשון נסע מביתו עם סך עשר רייניש ובדעתו היה לחלק את כספו, רייניש אחד להוצאות הדרך, רייניש נוסף לאכסניה, ושאר השמונה רייניש להביא לי כפדיון נפש.

ב:דרכ:ו נודמנו לו דברים נאים אשר חשקה נפשו בהם, מספר פעמים נמלך בדעתו שוב ושוב להפחית מסכום הפדיון נפש, עד שעמד על הסכום שנתן, מעות אלו ראוי להוציאם למאכל הסוסים.

מה שאין כף השני, יצא לדרך עם פחות מעשר רייניש, אף הוא קמץ בהוצאות הדרך בכל מיני תחבולות הלך ברגל וישן על הארץ, כדי שיוכל לתת כמה שיותר לרבו, לכן מדמיו תקנה דגים לכבוד שבת קדש.

הצמח צדיק פרש על פי זה את הפסוק 'וימלא אתו רוח אלקים', השי"ת חנן את בצלאל ברוח חכמה מיוחדת, לחשב מחשבות, שידע את מחשבות הנותנים, כדי לידע מה לעשות בזה ובכסף ובנחשת.

ב:כל נתינה ידע לחשב האם לעשות מכספו דברים שבקדשה, ארון וכלים, או תבן לבהמות וכדומה, היתה זו חכמה גדולה ומלאכת מחשבת, לדעת לצרף מחשבות הנותנים לדברי המשכן. (מקור בחר)

וימלא אתו רוח אלקים (לה לא) **ב:תב** הרה"ק קב"י אהרן ראטה זיע"א בעל השומר אמונים על עצמו, "ומחמת נחיצות הענין, אספר מה שבדידי הנה עובדא בימי נעורי, שנפלו עלי נסיונות וחשכות נוראה, לא יכלתי לקח ספר בדי, כי טעמתי טעם מרור מאד בכל דבור ונפשי היתה קשה עלי.

מרב מרירות לבבי בכיתי הרבה להשי"ת ולא מצאתי לי שום עזר ותרופה, עד שהלכתי לקבר גאון וצדיק ובכיתי שם בכי רב ועצום במר ללבי, או שיינטל

פרשת ויקהל

מזיפים, לא כן אני, אשר השי"ת ברוך אותי בכל ונתן לי עשר מפלג, כל הפלים הללו שעשה לי האמן אינם אלא לצרכי.

מקוה אני להשתמש בפלים הללו שנים רבות ולאחר מותי להורישם לבני, ומה צריך לי שיהיה סמון על הפלים הללו שהם עשויים מכסף טהור, בפני מי צריך אני להתגדר ולהתנאות, די לי שאני עצמי יודע שהפלים הם מכסף צרוף בלי שום סיגים, ואין צורך שיהיה עליהם אות וסמון.

נמצא אפוא כי העושה כלי כסף למכרם, צריך לבחון אותם ולשקל אותם, כדי שידע את מחירם, אבל העושה כלים לשמושו העצמי, אינו זקוק לאות או משקל.

ש ב נ נאמר, 'אלה פקודי המשכן, משה רבנו שקל ומנה את כל הכסף שממנו עשו את המשכן, ולמה היה צריך לכך, אלא ודאי הוא רמז שיהיה צריך במשך הזמן למכור או למשכן אותו, לכן צריך לדעת משקלו. על כך סמנו חז"ל בדרשתם שהמשכן מרמז על המקדש שנתמשכן בעונותיהם של ישראל. (טללי אורות)

ב כל הזהב העטלמ לאכה ב כל מלאכת הקדש (לה כד)

מד ת הנתנה של רבנו הרה"ק, **ב א סאלי** זיע"א הלא היא ידועה ומפורסמת לרבים וכן שלמים, כתובה בספרים הרבים שנכתבו. כל מי ששהה בקרבנותו ראה כח הצדקה.

מגיל צעיר זכה להארת פנים וברכותיו תמיד עשו רשם, ונהרו רבים לקבל ברכתו, תמיד כשהיתה לו אפשרות לחלק צדקות לעניים ולאביונים, הוציא כל מה שהיה לו בחדר ובבית, בפני ובארוך.

גם כשנגמרו המעות, החל לקחת הלואות כדי לחלק צדקות בסכומים גדולים ובממדים עצומים, אין הפה יכול לספר ואין האזן יכולה לשמע. היה לו חשק עצום ותאוה גדולה לתת כל הזמן, ובפרט בערבי שבתות וימים טובים, ואף בערב ראש חדש ובכל יומא דפגרא.

כ מו כן כשהיה נוסע להשתטח במקומות קדושים, הרבה בהדלקת נרות וכמות

פרשת פקודי

אלה פקודי טכ ון משכן העדת (לה כא) **ב רטי**, **המ טכ ון משכן** טני פ עמים, **רמו** למ קדש **טנ** תמשכן ב טני חרב ניון על עונותיהן של ישראל.

ב דרש ותהי גיד מוילנא באר בדרך צחות, על מה ולמה ראו חז"ל להוציא את המקרא מידי פשוטו, ולבאר כי המשכן האמור בפסוק הוא רמז למקדש שנתמשכן בשל עונותיהם של ישראל.

מש ל לאדם שהשי"ת היה בעזרו, הרויח סכום כסף גדול והתעשר עשר מפלג, ועלה בדעתו להכין כלי כסף מהדרים ביותר. בראותו אצל שר אחד מערכת כלים מהדרת, הזמין לביתו אמן ממחה, ובקשו שיכין לו כלים כתבנית הפלים שראה בבית השר.

לאחר כמה שבועות הגיע האמן עם הפלים המהדרים, נוצצים ומבריקים, מעטרים בציורים ופרחים. העשיר התכוון לשלם לו שכר מלא על עבודתו הנפלאה, והנה הוא רואה את בנו עומד משתאה ומחריש, כאלו מתפלא על חסרון כל שהוא שראה בפלים הללו.

ש אלו אביו, האם מצאת שמץ פסול בעבודת האמן, או שמא מלאכת רמיה, שאתה עומד ומתפלא. השיב לו בנו, "אמנם אין בי כל הרהור על העבודה המפלאה, אף לפלא בעיני מעשי אותו אמן.

ב רגיל כל אמן כלי כסף, מצין על עבודתו סימן שהמוצר עשוי מכסף צרוף, כי בלי סימן זה עלולים לחשב שאין זה כסף טהור אלא מזויף, והרי כמה זיזופים יש בשוק שלוקחים נחשת פשוטה וזולה ובדרכים שונות מלבינים אותה עד שהיא נראית ככסף.

אחרי שנתת לאמן זה כסף מזקק, מדוע הוא לא סמן את הפלים שעשה בסמוך הידוע, כדי שלא יבואו אחרים לטעות ולחשב שהפלים הללו מזיפים."

הש יב לו אביו, "בני יקירי, תמה אני עליה, מאחר שידעת כי אתה איש נבון וחקם איר עולה על דעתך רעיון הכל שפזה, צודק אתה כי צורפי כלי כסף נוהגים לסמן את המוצרים, כדי שהבאים לקנותם ידעו שמדובר בכסף צרוף.

אולם כל זה כאשר הפלים עומדים למכירה, הם חוששים פן יוציאו הקונים לעז על הפלים ויטענו שהם

נפשי חלילה, או יתהפך לבכי שאוכל לעסק על כל פנים בתורה כמו איש פשוט ולא אהיה נדחה משני עולמות ח"ו.

ב רב בכיתי נפל בלבי שאשוב לביתי ואשח לי למוד במסירות נפש, ויעבר עלי מה. כשבאתי לביתי פתחתי ספר ונפתח לפני רא"ש על מקואות, ואמרתי, מכרח אני ללמד זה הלמוד אפלו בכל מיני מסירות נפש.

התישבת י ללמד במסירות נפש גדולה, עד כדי שטעמתי ממש טעם מיתה בכל דבור, אמרתי יעבר עלי מה, אפלו תצא נפשי ח"ו, אגמור זה הלמוד.

אחר שגמרתי זה הלמוד במסירות נפש גדולה, הטעים לי השי"ת פתאום אור מתוק וטעם נפלא, לבכי נהפך לבכי לאיש אחר ונכנס בי חמידא דאורייתא, עד שאחר כך יכלתי ללמד אפלו בבית מלא אנשים המדברים ולא בבלו אותי. (סיפור אמזנים)

ויצו משה ויעבירו **למ** חנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש **ו** לא העם **מהביא** (לו ו)

ב עיר שימלוי התארגנה חברה לעשית חסד וצדקה, שבה היו חברים אנשים ונשים, אף מפעם לפעם לשם התרמה למטרות צדקה, נערכו רחמנא לצלן מסבות מערבות עם רקודים מודרניים.

הד בר עורך התנגדות נמרצת מצד רב העיר **הרב טל למה זלמן אהרנרייך** זצ"ל הי"ד, והוא דרש והעיר כנגד הדרב. בפרשת ויקהל נאמר, 'ויבאו כל החכמים ויאמרו אל משה מרבים העם להביא, ויצו משה ויעבירו קול במחנה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש'.

לכאורה קשה להבין מה ראה משה להפסיק את ההתרמה, הרי התרומות עשויות מיד להביא תועלת, אלא, כיון שראה משה כי ליצר הרע יש חלק נכר בפעילות הזאת, צוה מיד לשים קץ לכך ופסק, 'איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש'. (אלה אזכרה)

לקברו ביום ההלולא הגם שבהיותו פהו, לא יכל לגשת לציון הקדוש.

ש. נה אחת נסע דרך קראקא, ובקר אצל רב ש ל קראקא רבי ש מעון סופר זצ"ל בנו של החתם סופר. שאלו רבי שמעון, "הלא גם פה בקראקא מונחים גדולי וצדיקי הדור, מפני מה אינו מבקר קבריהם".

הש יב לו התפארת שלמה, "הצדיקים המונחים בקראקא אין להם שיכות עם זה העולם, אבל הרבי ר' אלימלך עומד על ציונו הקדוש מכתר בטלית ותפליו, ושומע את כל הבקשות". (דברי אלימלך)

ספר הרה"ק רבי יצחק אייזיק ווייס מסאווליווא זי"ע אחיו של האמרי יוסף מספינקא זי"ע א ששמע בשם הרה"ק רבי מאיר מפמיש לאן זי"ע א שאמר, "מי שרוצה שתהיה לו יראת שמים באמת, ילך על הציון של הרבי ר' אלימלך זי"ע בליזענסק ויתפלל שם, ויעשו דבריו פרות. (דברי יצחק)

פעם שאל הרה"ק רב א סאלי זי"ע א את אחד הבאים אליו, האם נוסע הוא לירושלים ואם יוכל להצטרף אליו בחזרתו במונית לירושלים, משענה הלה בחיוב והביע את שמחתו על הזכות שנפלה בחבלו, הורה הבבא סאלי להביא לו את בגדי השבת, למען ילבשם טרם עלותו לירושלים.

ש. אל האורח, מדוע לובש רבנו בגדי שבת באמצעו של שבוע, והוא השיב לו בפשטות כלאחר יד, "אליהו הנביא זכור לטוב מסתובב ברחובות ירושלים, אפשר ואפגשהו, רצוני לפגשו כשאני לבוש בגדי שבת".

ב. פעם אחרת, כשהורה למשמש בקדש שישגר את כל הדלתות והחלונות, הוסיף בחייו, "אל תחשש, אם ירצה אליהו הנביא זכור לטוב להכנס אלי, הוא יוכל להכנס גם אם החלונות והדלתות יהיו נעולים". (תולדות הבבא סאלי)

בעל קצת החשן קרב בעיר סטרי, נמצא שם בעל בית עשיר שהיה עוסק הרבה במצות ומעשי צדקה, אבל היתה לו חבה מיחדת שכל מעשה טוב שעשה יתפרסם ברבים, ושכל העיר תדבר על כך.

העיר לו הרב יום אחד, שבגעשית מצוה אסור שהיה פניות עצמיות, שאלו העשיר וכי מה זה מזיק, הרי נמשלה המצוה לנר פכתוב כי נר מצוה ותורה אור, מה משנה כיצד מדליקים את הנר.

הש יב לו רבי אריה ליב, בתורה כתוב במפרש ויעל את הנרת לפני ה', את הנר צריך להדליק לפני ה', רק לשם שמים בלא פניות. (ילקוט מאיט לרעהו)

מלוה מלכה

ספר הרה"ק רבי יעקב לייזנר ממש עווארסק זי"ע א, שפעם אחת היה בבית החיים בליזענסק ביום כ"א אדר, יומא דהלולא רבא של הרה"ק רבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע א, והגיע למקום הרה"ק רבי ש מחה יטכר ב ער מעט יונב זי"ע א נכד הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע א.

הג. וכחיים התחילו לפלס לרבי מצעשינוב דרך בתוף הקהל הרב שנכח במקום, כדי שיוכל לגשת בקלות לציון הקדוש, אך הדבר חרה לו מאד והוא צוה מיד להפסיק מלעשות לו מקום באמרו, "מה אתם חושבים, שאני נחשב כאן אצל אהל הרבי ר' אלימלך למאומה, הלואי שנוצה להיות כאן על כל פנים לרגל של כסא". (בית אלימלך, ליקוטי חיים זב אות ל"א)

ב. עין זה ספר הרה"ק רבי ש מעון מלעלוב זי"ע א שבעת שהיה הרה"ק השד ש לו מב עלוא זי"ע א מגיע לציון קדשו של הרה"ק רבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע א, היה אומר "כאן פושט אני את מלבושי רבנותי, כאן אני שוה לכלם". (מאור החיים גליון לב)

ב. כל שנה ושנה, נוסע היה הרה"קת פארט ש למה מראדומסק זי"ע א (שאד. הלולא כ"ט אדר) לליזענסק לרגל היארצייט של הרבי ר' אלימלך, במטרה להיות סמוך

עצומה, פגנות ויחודים, ואגב כך היה נותן צדקות מפלגות, אשריו ואשרי חלקו. (תולדות הבבא סאלי)

ב. א את הארן אל המ. טכ. וטס את פ. רכת המ. סך. ויסק על ארון העזת. ב. אטר צוה ה' את משה (מ כא)

ב. בעל הטורים, 'כאשר צוה ה' את משה' כתיב על כל דבר ודבר, כנגד מה שאמר משה 'מחני נא' (לעיל לב לב). הרבה להזכירו, והם י"ח פעמים 'כאשר צוה ה' את משה' ו'כל אשר צוה ה', וינגדו תקנו י"ח ברכות, ואחד 'כאשר צוה ה' את משה כן עשו', ותקנו כנגדו ברכת המינים, ויש בהם קי"ג תבות וכו'.

ב. ש. הות הרה"ק רבי אל מס. אטמאר זי"ע א בירושלים, נכנס לחדרו יהודי והתאונן על בנו שנתפס לקנאות, ידיו רב לו בכל המערכות הנעשות נגד הציונים ומעלליהם.

"אני חושב", טען האב במירוות, "כי קנאות נגד אפיקורסים שיכת לרבנים ולדינים, הם יכולים להוציא בזה את הרבים ידי חובתם, ולפטור את כלם".

הש יבו רבי יואל, "לא פי, ללחם עם מינים ואפיקורסים חייב כל אחד ואחד, אין הרבנים פוטרים את הקהל ממלחמת מצוה זו, חובת גברא היא, שאין מישוה בן חורין להפטר ולהשתמט ממנה".

להוכחת דבריו, צטט הרבי את דברי בעל הטורים על פסוק זה, 'ח' פעמים 'כאשר צוה ה' את משה', ו'ככל אשר צוה ה' את משה', וכנגדה תקנו י"ח ברכות, ואחד 'כאשר צוה ה' כן עשו', ותקנו נגדו ברכת המינים'.

ללמ. דנו שכאשר מתעורר צרף ללחם עם מינים, על כלם להיות שתפים בדבר, לכו בפסוק המקון נגד ברכת המינים, נאמר 'כן עשו' בלשון רבים, כלומר לא רק משה בלבד, אלא 'כן עשו' כל בית ישראל. (עולמות שחרוב)

נל את הנ רת לפני ה' ב. אטר צוה ה' את משה (מ כה)

ב. עת שכהרבי י. אריה ליב. הלר זצ"ל

מליץ יקדין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי הוד חי אבןעזרא שליט"א

מִי־הֵיאָה חֹדֶת־הָאֵל

חֹדֶת־הָאֵל דְּאֹרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

התאספות בני ישראל מעוררת כח מתן תורה

הדברים, עכ"ל. הרי לנו שכל התקהלות בני ישראל לשם שמים הרי היא בכלל מה שנאמר 'כל קהלכם'.

בכך מובנים ההפלות שדיברו חז"ל בגדלות התאספות עשרה מישראל, שכן אמרו (סנהדרין לט.). 'כל בי עשרה שכינתא שריא', ועשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרויה ביניהם (אבות פ"ג מ"ו).

כי כל דבר שהוא לשם שמים יש לו קיום נצחי, וכיון שהתקהלו בני ישראל בקבלת התורה לשם שמים, נקבע כוח ההתקהלות לדורות לעורר כח מתן תורה (שפת אמת לשבועות תרמ"ז ד"ה כתיב).

בכל עשרה מישראל שורה הקדושה אף אם הם פחותים וגרועים

יתר על כן מציינו שלא רק בעשרה צדיקים שורה השכינה אלא אף פחותים וגרועים כעדת המרגלים ועדת קורח, שכן אמרו חז"ל (מגילה גג.) מנין לדבר שבקדושה שלא היא בפחות מעשרה, דאמר קרא (ויקרא כב לב) 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', כל דבר שבקדושה לא היא פחות מעשרה. מאי משמע, דתני רבי חייא אתיא 'תוך תוך', כתיב הכא 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', וכתיב התם (במדבר טז כא) 'הבדלו מתוך העדה', ואתיא 'עדה עדה', דכתיב התם (שם יד כז) 'עד מתי לעדה הרעה הזאת', מה להלן עשרה אף כאן עשרה. אמר על כך הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב ע"ה (הובא באגרא דכלה קרח ד"ה ויקח קרח אמרו) ראו עד היכן הדברים מגיעים עד שמעדת קורח ומעדת המרגלים למדים ש'ונקדשתי בתוך בני ישראל' היא בעשרה.

ואף אנו נאמר, שלכל הדורות ניתן להילמד, שכאשר מתאספים עשרה מישראל אף אם הם גרועים ופחותים מתעורר כח קדושה נשגבה עליהם, וכמו שאמר בעל התניא ע"ה באגרת הקודש (פכ"ג) בשם רבותיו זלה"ה, שאפילו מלאך אינו מסוגל לעמוד במחיצת עשרה מישראל לרוב הקדושה השורה עליהם, ואף אם אינם מדברים בדברי תורה תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול, עד שיהיה בטל מציאותו לגמרי.

וכח זה אינו דבר שהיה פעם כי אם בכל דור ודור חוזר ובא כח זה בעת שישראל מתאספים כדברי השפת אמת (ואתחנן תרל"ט ד"ה בפסוק): 'אל כל קהלכם' 'כל' מיותר לכאורה, ויש לומר על כל הקהילות שמתאספין בני ישראל תמיד וכו', וכל זה בא בשעת מתן תורה כמו שכתוב 'הקהל כל' ואשמיעם את דברי', היה הכנה והארה שכל התאספות של בני ישראל לדורי דורות יכולין לעורר אותן

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו' (לה, א). רואים במעמד מתן תורה יסוד הקדושה שבישראל, ששם נזכר עניין ההתקהלות והאסיפה, שיום מתן תורה קרוי בתורה (דברים ט י) 'יום הקהל', כי התאספות בני ישראל היא שעוררה את השפעת התורה מלמעלה כמו שנאמר למשה רבינו ע"ה (שם ד י) הקהל לי את העם ואשמיעם את דברי', 'את כל הדברים האלה דיבר ה' אל כל קהלכם' (שם ה יט).

מִילְתָּא דְּפְלִיאָה

סוד מספר הווים לעמודים

וְאֵת הָאֱלֹף וְשֶׁבַע הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עֲשָׂה וְיִים לְעַמּוּדִים וְצִפְהָ רְאִשֵׁיהֶם וְחִשְׁק אֲתָם (לח, כח). הקדוש ברוך הוא ברא את העולם בתורה הקדושה, וכל אות ואות ממנה היא קודש קדשים שמחזיקה את העולם, וכך היו אבותינו סופרים דורשים ומתבוננים על כל אות ותיבה למה באה ועל מה. כאן כשמשנה רבינו ע"ה עושה דין וחשבון על כל מה שגבה למלאכת המשכן מה נעשה בהם, כתוב 'ואת האלף ושבע מאות וחמישה ושבעים עשה וימים לעמודים', שמספר זה עשה ווי תלייה על העמודים, ויש להבין מה סוד יש במספר זה.

מספר הווי"ם כמספר אותיות התורה והם מעמידי העולם

מבאר זקני הקדוש אביר יעקב ע"ה (פתוחי חותם ד"ה ואת האלף) שאם תחשב את כל עשרים ושתיים אותיות מא' ועד ת' וכן האותיות הכפולות מנצפ"ך, יעלה לך הכל בחשבון אלף שבע מאות וחמש, ואותם עשה הקב"ה 'ויום לעמודים', כלומר, כמו ווי תליה שמחזיקים את מה שתולים עליהם כך אותיות התורה הם המחזיקים עולם ומלואו שהם הגימטריא של עשרים ושתיים האותיות כולל האותיות הכפולות*.

בידיעה קדושת האותיות יש לגשת ללימוד התורה הקדושה

הוא סוד גדול שכדי לומר זאת צריכים רוח הקודש, ומכאן לימדנו אביר יעקב הקדוש ע"ה שבהגשה זו צריך לגשת אל הקודש בלימוד התורה הקדושה, וצריך האדם להתבונן ולידע דאותיות התורה הם קודש קדשים למעלה וכל אות ואות נבראו ממנה כמה עולמות וכמה סודות באותיות התורה אשר אין כח באדם להשיג אחת מאלף מהם, וכמו שכתוב בזוהר הקדוש (אחרי עג.).

ועל זה רמז הכתוב ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה וימים לעמודים, שאותיות אלו הם הווים שתלויים עליהם עמודי העולם. ועוד הוסיף וציפה ראשיהם דהיינו אלה האותיות מראשיתם עשה להם המאציל העליון התלבשות כדי שיוכלו העולמות לקבל אורם, ואחר כך שנתנם לנו, חזר והלבישם בלבוש גשמי כדי שנוכל גם אנחנו להבין אותם, וזהו שחזר ואמר פעם אחרת וחישיק אותם. ולפיכך צריך האדם ליהזר בקדושתם אזהרה יתרה וקדושה וטהרה כראוי.

א. בחשבון כזה: 1495=1+2+3+4+5+6+7+8+9+10+20+30+40+50+60+70+80+90+100+200+300+400 וכשתוסיף את האותיות הכפולות דהיינו: 40+50+90+80+20 יעלה לך הכל בגימטריא: 1775.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

השבת מקיפה את האדם כולו

הגוף שהוא כבן כפר חסר דעה, לכך ציורתה התורה לענג הגוף בשבת וביום טוב, וכשהגוף שמח בשמחת הגוף אז יש פנאי לנשמה לשמוח בשמחת דביקותה במלך הקדוש ברוך הוא.

רצון המלך שישמחו עמו בני העיר

והרי זה בבחינת מלכותא דרקייעא כעין מלכותא דארעא, וכמו מלך בשר ודם בעת שמחתו רצונו שישמחו עמו כל בני היכלו וכל המקורבים אליו והסרים למשמעתו, שיתענגו בתענוגים ויתעדנו בתפנוקי מעדנים ושתות יינות מבושמים, להיות ששים ושמחים ברוב חדוה ונחת ביום שמחתו. וכבוד גדול הוא למלך שישתתפו הכל ביום שמחת לבו. כך הוא ממש ויותר מזה בכפל כפלים לאין קץ ביום השבת, יום שמחה וחדוה ותענוג גדול לפני צור ישראל ברוך הוא, ואור שמחת השבת המאיר בזיו הדרו בכל העולמות הקדושים, וכמה וכמה גודל התענוג ונחת רוח שעולה לפני מי שאמר והיה העולם, כשאנו שמחים ביום שמחתו ומתעדנים בתפנוקי מעדנים בכל שלש פעמים, כל אחד ואחד במה שהוא מתענג לפי ערכו ומדרגתו בין בגופו ובין בנשמתו.

נמצא אפוא שביום שבת קודש גם התענוג הגשמי הוא מצוה, וסעודות השבת הם בבחינת 'אז תתענג על ה' שגם ה'לכם' - ענייני הגוף יהיו אף הם קודש, ומתוך אכילה ושתיה של מצוה באים לזמר זמירות שירות ותשבחות למלך קל חי וקיים, וגם הגוף וגם הנשמה מקבלים את מבוקשם ויש שמחה ושלוש ביניהם. וכן מובא בשם האבני נזר זלה"ה, נר שבת משום שלום בית (שבת כג:), כי בכל ששת ימי המעשה אין שלום בתוך גוף האדם, שהנפש מושכת למעלה והגוף והחומר למטה, אבל בשבת אפילו עם הארץ אימת שבת עליו (ירושלמי דמאי פ"ד ה"א), אין הגוף והחומר מושכים כל כך למטה ונעשה שלום ביניהם (שם משמואל וירא תרע"ז ד"ה וכעין).

וזהו שאמרה תורתנו הקדושה **וביום השביעי יהיה לכם קודש**, וביאר הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה שהוא על דרך חציו לה' וחציו לכם, שבשבת ה'לכם' הוא גם כן לה', וזה **יהיה לכם קודש**, ה'לכם' יהיה גם כן 'קודש', וקל להבין.

לא יכיל לאתקיימא עד דאתא ושרא עלייהו שלום, ומאי הוא, שבת, דאיהו שלמא דעלאי ותתאי, וכדין אתקיים עלמא], וכן נוהגים לומר 'שבת שלום'. וביאור השייכות שלום לשבת, כי האדם מורכב משני כוחות מנוגדים, הגוף הגשמי והנשמה הרוחנית, והם נלחמים זה בזה מיום הוולדו ועד יום פטירתו מן העולם, כי הנשמה לא תחפוץ בשום אכילה ושתיה או בשום תענוג מהבלי העולם הזה, רק בדברים רוחניים כתלמוד תורה ומצוות ומעשים טובים, וסיגופים ותעניות בכדי לנקות אותה מחלאת החטאים והעוונות, מה שאין כן הגוף ממש להיפך, והוא להוט אחר המאכלות והמשתאות והתענוגים. ולכן בכל ימות החול המה מתקוטטים זה עם זה, ובימים שיש בהם אכילה ושתיה אזי הגוף מתענג והנשמה מצטערת, ובימי תענית אזי הנשמה מתענגת והגוף מצטער.

עונג שבת לגוף מסייע לנשמה לשמוח

ויש להוסיף עוד על פי המבואר בתולדות יעקב יוסף (כי תבוא) בטעם משתה ושמחה בשבת וביום טוב, מלבד סוד הדבר המבואר לבאים בסוד ה' תיקון שלש סעודות של שבת, על דרך הדברים ששמע ממורו ורבו **הבעל שם טוב ע"ה**, משל לבן מלך שנשתלה למרחקים לכפר אחד, שם היה שרוי במחיצת אנשים פחותי ערך וקטני דעה. לימים קיבל הבן מכתב מאביו המלך ושמח בו מאד עד שביקש לרקוד, אך התבייש מבני הכפר שלא יהיו מסוגלים להבין את שמחתו וילעגו עליו באומרם מה יום מיומיים ולשמחה מה זו עושה. מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר, וקנה להם יין ושאר מיני משקאות המשכרים והיטיבו בהם את ליבם כל כך עד שהתחילו לרקוד. הם רקדו משמחת היין, וכך הוא מצא עת לשמוח מאוד בשמחת המכתב שקיבל מאביו.

הנמשל הוא, שהנשמה מרגישה את נועם זיוה של שבת קודש בעוד שהגוף אינו מרגיש מאומה, ובושה הנשמה לשמוח בתענוגים שקיבלה מאת אביה המלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, דהיינו הנשמה היתירה שהיא לה כאיגרת שלומים מאביה הבורא ברוך הוא, מחמת

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָּכֶם קָדֶשׁ שַׁבְּתוֹן לַה' פֶּלַעַת הָעֵשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוֹמָת (לה ב).

ידוע ומפורסם מה שאומרים בשם **הגאון מווילנא ע"ה** שבכל מצוות התורה אדם מקיים את המצוה באחד מאבריו, כדוגמת מצות תפילין שמניחים ביד ובראש וכדומה, מלבד שתי מצוות שהאדם מקיים אותם בכל אברי גופו, והם מצות סוכה ומצות יישוב ארץ ישראל, שנכנסים לתוכם בשלימות הגוף, ואף הסמיך רמז נאה לכך בפסוק (תהלים עו ג) **יְיָהִי בְּשָׁלֹם סוּכּוֹ וּמְעוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן**, 'ויהי בשלום' אלו הן המצוות שאדם מקיים בגוף שלם, 'סוכו' רמז למצות ישיבה בסוכה, 'ומעונתו בציון' מצות יישוב ארץ ישראל.

כדבר זה דרש הרה"ק **רבי שמחה בונם מפרשיסחא ע"ה**, הוסיף **רבי שלמה לייב מלענטשנא ע"ה** שהשבת במעלה גדולה עוד יותר ממצוות סוכה ויישוב ארץ ישראל, שאין צריך לעשות שום דבר ופעולה ואף תנועה קלה בכדי להיכנס אליה, רק בהגיע זמן השבת הרי הוא כבר בתוך המצוה ממילא, ויותר מכך, כי מארץ ישראל ומסוכה יכול לצאת באיזה זמן שירצה, מה שאין כן במצות שבת אי אפשר לצאת מן המצוה במשך כל היום אפילו לרגע, וכל רמ"ח איברים וס"ה גידים מתקדשים שהרי כולם מחוייבים בשמירת שבת, ומוקפים כולם במצות וקדושת השבת.

'שבת שלום' - שלום בין הנשמה והגוף

יתכן לבאר בתוספת ביאור, מה עניין יש בכך שבמצוה זו נכנסים עם כל המלבושים, דהנה מובא בשם **האריז"ל** שבלייל שבת כשיכנס אדם לביתו יאמר בקול רם ובשמחה יתירה 'שבת שלום', כחתן המקבל את הכלה בשמחה גדולה ובסבר פנים יפות. ואם אין מנהגו כן מכל מקום הרי יאמר 'שלום עליכם מלאכי השרת, מלאכי השלום מלאכי עליון' שתיקנו המקובלים לאמרו (כמובא בתיקוני שבת).

ובאמת כבר מצינו בדברי הזוהר הקדוש (קרח קעו:): **שהשבת נקראת שלום [בזוהר: תא חזי, לית עלמא קאים אלא על שלום, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא**

'דיים' - בענייני עולם הזה 'והותר' - בענייני שמים

העולם, ואומר כמתנצל כי אני איני יכול לדאוג להשקטה מהשתוקקותה, וזאת, 'כי אליך ה' נפשי אשא' - כיון שאני נושא את נפשי ואת השתוקקותה אליך לדברים הרוחניים, בכך אני מעורר על עצמי את כוח התאוה והכיסופין להינשא ולבקש עוד, וקשה עלי הדבר להשתמש במידה זו רק בעבודת ה' שאין בכוחי להשתמש במידת ההסתפקות כאשר איני מסתפק בהשגת רוחניות, והרי מידת התאוה כשהיא לגשמיות מפריעה להשגת החכמה וההתעלות בעבודת ה' יתברך, לכן אתה ה' 'שמח נפש עבדך' - עשה אתה למעני וספק את נפשי בענייני עולם הזה. ובזה פירש במקום אחר (דרוש ל"ז יא) דברי דוד ע"ה (תהלים קד לג) 'אזמרה לאלוקי בעודי' שעבודת הזמרה לאלוקי היא בבחינת 'עודי' - להוסיף עוד ועוד, אולם על נפש החיונית באדם בענייני עולם הזה, יומלץ 'צדיק אוכל לשובע נפשו' (משלי יג כה).

'בשמים ממעל' - אתבונן למעלה גדולה מעכשיו 'בארץ מתחת' - אתבונן לדרגה נמוכה מעכשיו

כדרך זו מצינו בהרבה מקומות בספרי הקודש לבאר, עד כמה נצרך לבקש ולכסוף לעוד רוחניות ובד בבד לעצור נפשו שתסתפק במה שיש לה בענייני הגשמיות. כדוגמה מה שאמרו 'וידעת היום והשבות אל לבבך' שזהו הידיעה החשובה שבעולם ואין עוד בלתי, 'כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל' שבכל ענייני שמים עבודת היהודי תהיה בבחינת 'ממעל' שתמיד יראה כמה עליו להוסיף ולהתעלות לדרגה גבוהה משעומד בה עכשיו, אך 'ועל הארץ מתחת', ענייני הארץ וגשמיות שם יש לעבוד בבחינת 'מתחת' שכמה שיכול לצמצם לדרגה נמוכה יותר עדיף.

'דיים' בגשמיות יסתפק באשר לו 'והותר' ברוחניות ישתוקק תמיד להוסיף

בזה אפשר לתרץ הסתירה שבפסוק והמלאכה הייתה דיים לכל המלאכה לעשות אותה והותר, שנראה שסותר דבריו, אם הייתה המלאכה דיים, מהו והותר שמשמעו שעוד נותר ממלאכת המשכן, אך לפי דברינו יבואר, שממלאכת המשכן נלמד לעבודתנו בעולם היאך נשרה שכינה בינותינו, ושתי דרכים יש להנהיגו של אדם, האחת דיים - שבענייני עולם הזה והגשמיות יש לו להשתמש במידת דיים שדי לו במה שיש ואל יכסוף ליותר מכך בבחינת 'איזהו עשיר השמח בחלקו', ואילו בדרך השניה והותר - יש להשתמש לענייני שמים תורה וקדושה, שבזה לא יסתפק באשר כבר השיג אלא תמיד יכסוף וישתוקק למעלה גדולה ממה שנמצא בה עתה, שלצורך זה נבראה התאוה בעולם, שישתוקק להוסיף עוד ועוד במלאכת הקודש.

אשריו של האדם שזכה ומנצל כוחותיו לטוב ורוחניות, אך אם חלילה וחס לא זכה מנצל זאת לחולין. כדרך שאמרו חז"ל (ב"ר יג ז): 'לא נברא אדם אלא לעמל, אם זכה הוא עמל בתורה, ואם לא זכה הוא עמל בארץ, אשריו לאדם שהוא עמל בתורה'. ועל זה נאמר 'והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי אשר אנכי מצוה אתכם היום וגו' ונתתי מטר ארצכם בעיתו, כלומר, אמנם יש לו לאדם לעמול בעבודת האדמה כמו שכתוב (בראשית ג יט) 'בזיעת אפיך תאכל לחם', אך אם שמוע נשמע למצוות ה', נצא ידי חובת העמל בעמל התורה והמצוות, ושאר הדברים הנצרכים יבואו לנו בברכת שמים.

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחְנֵה לְאֹמֵר אִישׁ וְאִשָּׁה אֵל יַעֲשֵׂוּ עוֹד מְלָאכָה לְתַרְוִמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלָא הָעַם מִהִבְיָא. וְהַמְלָאכָה הִיְתָה דִּים לְכָל הַמְלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר (לו ו-ז). התקשו המפרשים בביאור פסוק זה, מצד אחד אומרת התורה 'והמלאכה הייתה דיים', שנדבת עם ישראל הספיקה במדויק למלאכת המשכן, אך בסיום הפסוק נאמר 'והותר', שמשמעו שנשאר יותר מהדרוש למלאכה, הרי זה תרתי דסתרן אהדדי. ויש לבאר בהקדם מה ששנינו במסכת אבות (פ"ד מ"א) 'איזהו עשיר השמח בחלקו' וביארו בספרן של צדיקים, כי כל זה אינו אלא בענייני גשמיות וקנייני עולם הזה, שם אומרים לו לאדם כי כאשר יהיה שמח בחלקו ייחשב לעשיר, אך בענייני שמים ורוחניות אל לו לאדם להסתפק במה שבידו, אלא ישתוקק ויכסוף ליותר ממעמדו שעכשיו, וע"י זה יוכל לצבור הון של קדושה ורוחניות ולהיעשות עשיר.

זו בעצם הסיבה שנברא האדם בטבעו שלא יסתפק במה שיש לו וישתוקק תמיד ליותר ממה שהשיג, וכך כתב באפיקי יהודה (דרוש מקוה מים ערבי נחל יג) בשם הספר הקדום רוח חן: כי הוטבע האדם בכח המתאוה, שייבקש וישתוקק ליותר ממה שיש לו ושלא יסתפק במה שכבר השיג, כל זה הטביע לו יוצר בראשית ברוך הוא, כדי שעל ידי הכח הלזה התואב והכוסף יבקש לעלות במעלות בדרכי התורה והמצוה ומה שהשיג כבר ממנה, יחשב לו למעט מזעיר, ולא יחזיק טובה לעצמו לומר די מה שלמדתי ומה שעשיתי.

יש להשתמש בתאוה רק לצרכי שמים

אחר שראינו כי כל מטרת התאוה והכיסופין הכל לצורך שמים, להתאוות להשתוקק ולכסוף למעלות רמות בלי שיעור ומידה בבחינת 'נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'" (תהלים פד ג), יטען האדם הכיצד אוכל להשתמש בכח התאוה רק למטרה שלשמה נוצר, שבענייני גשמיות יסתפק וישמח בחלקו, ולעומתם ענייני שמים יכסוף ויתאוה ולא יסתפק בכל אשר לו, רק יעלה מעלה מעלה בעבודת ה' וביראתו עד שלא יאמר די. שכן אם ישתמש בתאוה זו לצרכי העולם יעכב את ההתעלות לצרכי שמים.

דוד המלך ע"ה ביקש שמאחר שמשתמש בכח התאוה לה' יעזור לו שלא תתאוה נפשו לגשמיות

ביאור הדבר, כי אכן עבודה גדולה יש כאן, ויש לו לאדם להתחנן לזכות לסייעתא מן שמיא להצליח במלאכת עבודת קודש זו, וכך שפך נפשו בתפילתו דוד מלכנו ע"ה, באמרו (שם כה א) 'שמח נפש עבדך כי אליך ה' נפשי אשא', כפי שביאר בעל אפיקי יהודה (שם), שדוד המלך ע"ה ידע שקשה היא העבודה להשתמש בכוחות מנוגדים פעם בזה ופעם באחר, כמו מידת התאוה שבענייני רוחניות יש להשתמש בה ולכסוף תמיד למעלה למעלה, אך ברגע שמגיעה התאוה לכוחות עולם הזה צריך לאזור כוח שלא להשתמש בה, נמצא כי יש להשתמש בכוחות מנוגדים בכל רגע ורגע, הסתפקות לענייני עולם הזה, והתאוות וכיסופין לענייני הרוחניות.

כיון שאני משתמש בכח התאוה לעבודתך עזרני שנפשי הגשמית תסתפק במה שיש לה

לכן ביקש דוד המלך ע"ה 'שמח נפש עבדך' - אתה ה' שמח את נפשי והביאה לידי סיפוק - היינו נפש המתאוה לענייני

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממוכנן אור לישראלים
ניצוב ונימוח: שוקי קנר

פרשת ויקהל

זכר מכל חפצין הרבים?! הרי הערבים המקומיים יתנפלו על הביזה כחיות טורפות וישדדו את הכל?

הרב הרמן היישיר מבט אל עבר הקצין ואמר בקול בוטח: ידעתי גם ידעתי, אולם אין לי כל ברירה! השבת כמעט נכנסת והיא חשובה לנו יותר מהכל! עלינו להספיק להגיע לאכסנייתנו בעיר חיפה עוד לפני כניסת השבת, כך שגם זמן לשוחח עימך ולהסביר לך את מעלת השבת עבורנו, אין לי כעת. אנא ואנא, מתחנן אני אליך, זו בלבד עשה: החתם את דרכונינו והנח לנו ללכת לדרכנו. קולו של הרב הרמן השתק בדמעות.

הקצין בהשתאות רבה לנוכח החזיון הלא שגרתי שנגלה לנגד עיניו קרא מיד לקצין אנגלי שהיה מופקד על ביקורת הדרכונים והורה לו: החתם לאנשים הללו את הדרכונים והרשה להם ללכת לדרכם! הם אינם אנשים מהשורה, דע לך שראביי יהודי זה מוכן לאבד את כל חפציו ובלבד שלא יחלל את השבת. עלינו לסייע בידו שאכן יספיק להגיע לעיר עוד קודם כניסת השבת שלהם.

גם הקצין השני לא האמין לשמע אזניו. בתדהמה גלויה החתים את דרכוניהם של הרב הרמן ורעייתו, אישר את ניירותיהם, ואיחל להם דרך צלחה.

במהירות רבה פנה הרב הרמן אל הרחוב הראשי, שם עצר מונית שירות וביקש ממנו להגיע לאכסנייה שתכננו מראש, בביתו של הרב אליעזר אלפא (פוטשניק). רבי אליעזר, מתלמידי ישיבת נובהרדוק היה תלמיד חכם מופלג ואף זכה להכנס לבית גדול ולהיות חתנו של הגאון רבי מאיר קרליץ, אחיו של הגאון בעל 'חזון איש'. הרב אלפא התגורר ברחוב בלפור 29 בחיפה, והרב הרמן סיכם אתו מראש כי בביתו תהא אכסנייתו עד שיעלה להתגורר בירושלים.

דקות ספורות לפני כניסת השבת הגיעו האורחים אל ביתו של הרב אלפא והספיקו להדליק את נרות השבת בזמן. במשך כל השבת הייתה רוחו של הרב הרמן מרוממת עליו. שוב ושוב הוא אמר: 'הבוס', הקדוש ברוך הוא, אדון העולם, עושה כל דבר למעני! מה אני יכול לעשות עבורו? הנה סוף סוף נפלה לידי הזכות לקיים את מצות 'ובכל

הרב הרמן: בעוד שעה קלה נכנסת שבת! דע לך כי מעולם לא חיללתי שבת! כך שעבורי, להגיע לארץ הקודש ויחד עם זה לחלל את השבת - זהו דבר שלא יתכן לחלוטין! מבקש אני את עזרתך, אמר הרב הרמן לקצין, כשדמעות שוטפות את לחייו ויורדות על פני זקנו ההדור.

הקצין נענה בקיצור נמרץ: ראביי חשוב, אני מאוד מכבד את אמונתך היהודית, אך דע לך כי המצב כרגע אינו פשוט: בוודאי אתה יודע שפרצה מלחמה עולמית, כל העולם כולו נמצא בשעת חירום, ועליך לקחת זאת בחשבון כשאתה מבקש בקשות שאינם הגיוניות.

ניסה הרב הרמן לדבר אל לבו של הקצין ואמר לו: אנא, הואל נא לחתום על הדרכונים, שלי ושל אשתי, והרשה לנו ללכת לנפשנו. אנו ניקח את מטעננו תיכף עם צאת השבת! אבל הקצין נותר בשלו: זה בלתי אפשרי! אנחנו מפנים כעת את האנייה ומשאירים את החבילות על הרציף. האנייה אינה יכולה להתעכב כאן והיא חייבת להמשיך בדרכה. החוק קובע שבשעה שהאנייה עוזבת את הנמל - חייב גם הרציף להיות מפונה מכל חפץ שהוא. עליכם לפנות את הכבודה שלכם כבר בשעות אלו ממש, ובוודאי שלא לחכות עד מוצאי שבת.

הקצין לא האמין לשמע תשובתו של הרב הרמן: אומר לך את האמת כולה: לא איכפת לנו מחפצינו! כל מה שאנחנו מבקשים הוא רק שתחתים את הדרכונים שלנו כדי שנוכל לעזוב את המקום כבר ברגעים אלו.

הקצין הסתכל על הרב הרמן במבט מוזר. דומה היה לו שהוא אינו שומע נכון את דבריו של הראביי היהודי. הוא ניסה להבין את שנאמר לו ושאל: ראביי יקר, כמה מזוודות יש לך באנייה זו? והרב הרמן משיב בפסקנות: יש לנו שישה עשר ארגזים גדולים בתא המטען ועוד תשע מזוודות בתוך החדר שלנו באנייה! זהו כל רכושנו!

והקצין, משתאה לנוכח דברי הרב הרמן, ממשיך ושואל: האם אתה מבין את מעשיך כעת? האם אתה מודע לכך שברגע שאתה עוזב את המקום הרי שכל מטענך יישאר על הרציף מבלי שמישהו יהיה אחראי עליו? הרי אתה נראה כאדם חכם, וכיצד לא תדע מעצמך שעד מחר בערב לא יישאר אפילו

כי היא מקור הברכה

מלחמת העולם השנייה פרצה שעות ספורות לפני שהאנייה שהעלתה את הגה"צ רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל מארה"ב לארץ ישראל, הגיעה אל יעדה.

את מסעו אל ארץ ישראל החל הרב הרמן ביום א' באלול של שנת תרצ"ט, ולפי המתוכנן הייתה האנייה אמורה לעגון בנמל חיפה כבר ביום ט"ו באלול. רק בהיותם בלב ים קיבל רב החובל של האנייה הוראות להאריך את דרכו ולהפליג בנתיב עוקף, מחשש שמא מוקשו מימי הים התיכון מפאת המלחמה העומדת בפתח. רב החובל ציית להוראות, ובמקום להגיע כמתוכנן, ביום רביעי בשבת, לא עגנה האנייה בנמל כי אם ביום שישי, שעה אחת לפני השקיעה המבשרת את כניסת שבת קודש.

מצב החירום העולמי נודע גם בקרב נוסעי האנייה, ולמותר לציין את מצב הרוח העגום ששלט בכיפה. הן צוות האנייה והן הנוסעים כולם היו חסרי סבלנות, ומהומה ענקית שלטה בתוככי האנייה.

הרמקולים השמיעו הוראות ברורות שהגיעו מחדר הפיקוד של האנייה והם האיצו בכלל הנוסעים לעזוב מיד את האנייה. ההוראות היו ברורות: על כל אחד ואחד לקחת עמו את המזוודות והחבילות שנמצאים עימו בחדרו; שאר הארגזים והמזוודות שנמצאים בתא המטען יפורקו בהקדם על ידי צוות האנייה ויונחו על הרציף. הנוסעים נדרשו איפוא לעזוב בהקדם את האניה ולפנות את חפציהם מהרציף במהירות האפשרית.

הרב הרמן היה מודאג ביותר: השבת נכנסת בעוד זמן קצר, באופן שאין לו אפשרות לטפל בכל חפציו הרבים ולהגיע לאכסנייתו לפני זמן הדלקת נרות. אולם הוא לא היסס לרגע: הוא תפס את המזוודה שהכילה את חפצי הקודש שלו: את ספר התורה האישי שלו ואת תיק הטלית והתפילין, לרעייתו הורה לקחת את תיק היד שלה עם צרכיה הבסיסיים, והם פילסו את דרכם במהירות אל מחוץ לאנייה.

בהגיעם לרציף הם הבחינו בקצין האחראי על הנמל. היה זה קצין אנגלי, גוי גבה קומה, והוא האזין בקשב להסברו של

כולם, האנשים ונשים וטף, כמה חמורה מצות שבת, שאף מלאכת המשכן שהוא צורך ישראל שמשם יצא הברכה ושפע ופרנסה בעולם, בכל זאת לא תדחה את השבת, וזה נכון על דרך מוסר.

כתב רבינו החפץ חיים זיע"א (שם עולם ח"א פ"ו): ואל יפלא בעיני האדם ממה שראינו שיש כמה מחללי שבת בשאט נפש בעוונותינו הרבים והם מצליחים בנכסיהם והשעה משחקת להם...

שכאשר יתבונן היטב יראה שלבסוף תשולח מארה בנכסיהם, ויהיו כלין לגמרי כאשר תתמלא סאתם. ואפילו אם ראה שהיו מצליחים כל ימיהם גם כן לא יהיה לפלא, ואבאר במשל נמרץ:

אחד מהסריסים מרד במלך ונפסק דינו להושיבו בהיכל לפי כבודו, אך שימנעו ממנו כל מאכל עד שיגווע שם ברעב. ופרסמו דבר זה במדינה שביום פלוני ישיבוהו שם, כדי שיבואו רבים ויראו עונשו למען ישמעו וייראו ולא יזידון לעשות כן. והנה בהיכל ההוא עשו חלונות סביב כדי שיוכלו לראות את גודל צערו שיתמרמר ברעב. ויהי ביום הראשון לשיבתו שם לא היה מינכר צערו, שלא הגיע אליו עדיין הרעבון. אך ביום השני והשלישי כשנתגבר עליו הרעבון, ראו האנשים דרך החלונות גודל צערו איך שבשברון מתנים נאנח על גודל מכאוב רעבונו, וביום החמישי ראו כשנתגבר עליו הזלעפות רעב ביותר שהתחיל לנשוך בשיניו את עור בשרו מעליו כדי להשיב את נפשו אליו מעט. ובתוך כך בא איש אחד אשר עדיין לא שמע מכל הנעשה באיש הזה, ושאל מהאנשים העומדים סביב החלונות מה קול ההמולה הזה, ענו לו, שפה נענש איש אחד מהסריסים בעונש רעב נורא מאד עד לנפש יגיע וזה יום החמישי אשר לא טעם מאומה. שאל מהם בבקשה הניחו לי ואראה אותו גם אנכי, ויניחוהו לראות. וישאל אותם האיש האורח הזה, וכי לזה רעבון תקראו, הלא אנכי רואה דרך החלונות שלועס בשר בשיניו. ויענו לו: אוי ואבוי על אכילת בשר כזו, הלא בשר נפשו הוא אוכל מגודל מרירותו וצערו.

כן הדבר ממש בעינינו... שאותם האנשים המחללים שבת בשאט נפש שהשעה משחקת להם כל ימיהם, בודאי הוא כדי להאבידם מעולם הבא, ולא יהיה להם שוב חלק בארץ החיים.

הואל נא לבדוק אם הכל בסדר, האם אכן כל מטענך נמצא כאן, וחתום על ניירות אלה.

והחייל מסיים באנחה: בבקשה ממך, סלק את הכל מכאן במהירות האפשרית, אני תשוש לגמרי מעמידתי על המשמר במשך יותר מיממה שלמה...

על הפסוקים הפותחים את פרשת השבוע, פרשת ויקהל (שמות לה א-ג): **וַיְקַהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָם. שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְתוֹן לַה' כָּל הָעֲשֵׂה בּו מְלָאכָה יִמָּת. לֹא תַבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת,** דרשו חז"ל במדרש (ילקוט שמעוני): רבותינו בעלי אגדה אומרים: מתחילת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה 'ויקהל', אלא זאת בלבד. **אמר הקב"ה: עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהילות בכל שבת ושבת, ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני. ודקדק רבינו האלשיך הקדוש: יקשה, למה עשה כן במה שמצות שבת נאמרה באגב, ולא במקום שכל עיקר הפרשה עליה.**

ותירץ הרה"ק השבט מוסר מפרשבורג זיע"א בספרו 'שערי שמחה': ונראה לי על דרך מוסר, כי רבים אשר אומרים, והתנצלות בפייהם, כי בכל לב היו רוצים לשמור את יום השבת כהלכתה, אבל אין יכולים לעשות כן מפני דוחק פרנסתם, כי אם תהיה חנותו סגורה במשך כל ימי השבתות וימים טובים, מאין יקח לפרנס את אנשי ביתו, והלא טפלי תלויים בו, והוא צריך להחיות ולכלכל אותם, וכי יש לך מצוה גדולה מזו לפרנס את אשתו ובניו בכבוד, והחיוב מוטל עליו.

כן המאמר נשמע בין הבריות אם מוכיחים אותם על חילול מצות שבת החמורה, אבל אף לפי דרכיהם שקר בפייהם, כי אין לדחות שבת בשביל זה, כי אין לך גדול יותר ממעשה המשכן, שאנו עושים מדור לשכינה שתשכון ביננו, ומשם הוא שיוצא כל השפע לישראל, כיודע. ובכל זאת הקדים ה' מצות שבת למלאכת המשכן, שלא ידחה השבת על ידי המשכן, וכל שכן שלא יהא נדחה שבת מפני צרכי הדיוט.

על כן נאמרה פרשה זו בהקלה, שישמעו

מאודך, בכל ממונך, ולקדש את שמו יתברך במסירות נפש של כל ממוני.

הרב אלפא מצידו עשה הכל כדי לתת להרב הרמן את התחושה הטובה ביותר. סעודות השבת היו כיד המלך ונאמרו בהם דברי תורה לרוב. התפילות העילאיות על אדמת ארץ הקודש הרימו את הרב הרמן לפסגות רוחניות, והוא היה מאושר.

במוצאי יום השבת, עם תום שבעים ושתיים דקות לאחר השקיעה, לאחר שהתפלל תפילת ערבית ולאחר שעשה הבדלה, פנה הרב אלפא אל הרב הרמן ואמר לו: הבה נלך יחדיו אל הנמל, יתכן שעדיין נמצא שם כמה מארגזיך.

הרב הרמן לא היו שותף לאופטימיות של הרב אלפא כאילו משהו מחפציו עדיין נותר. הוא ידע עד כמה נאמנים וצודקים דבריו של הקצין האנגלי בתחזית על הצפוי לכל מטענו שננטש על הרציף. הערביים בוודאי קפצו על מציאת החינם ושדדו את כל מה שמצאו מבלי להשאיר שריד ופליט. ללכת אל הרציף כדי למצוא את החפצים, זה כמו לחפש את הרוח שנשבה ביום האתמול.

עם זאת, מתוך כבוד למארח הלבבי, אשר עליו ועל הדומים לו המליצו חז"ל: 'כל מה שיאמר לך בעל הבית - עשה', החליט הרב הרמן לצאת יחד עמו אל הרציף.

לאחר הליכה מהירה הם הגיעו לרציף. המקום היה שומם לחלוטין. אפילה מוחלטת שלטה בו. אך בקצהו המרוחק של הרציף הבחינו הרב הרמן והרב אלפא באלומת אור קטנה שריצדה שם. הם החליטו ללכת בעקבות האור. משהתקרבו הרבנים אל עבר מקור האור, נשמע באוזניהם קול חד במבטא אנגלי: עצרו! מי אתם ומה רצונכם?

הרב הרמן נענה בשפה האנגלית: אני אחד הנוסעים מהאנייה שעגנה כאן אתמול בשעות אחר הצהריים המאוחרות!

הפעם כבר התקרב אליהם חייל אנגלי ושאל אותם: מה שמכם? הרב הרמן נענה: שמי יעקב יוסף הרמן. והחייל: הנה, אכן הגיע הזמן שתופיע כאן ברציף! האמת היא שהובטח לי שתבוא לכאן תיכף ומיד ברגע שתשקע השמש, כך שבפועל איחרת בכמה שעות, אך לא אבוא אליך בטענות על כך. דע לך, המשיך החייל האנגלי ואמר, כי אני הייתי אחראי על מטענך במשך למעלה מעשרים וארבע שעות! מפקדי הקצין איים לכרות את ראשי אם יחסר כהוא זה מחפצייך!

פרשת פקודי

גאווה וענוה

בעיר קראקא היה מתגורר עשיר אחד, שתורה וגדולה התאחדו על שולחנו. מלבד עסקיו הענפים על פני תבל היה גדול ומופלג גם בתורה ובחסידות. יושב היה על התורה ועל העבודה כיד ה' הטובה עליו, כשבניו כשתילי זיתים סביב לשולחנו, מהלכים בדרכיו ומתנהגים לשם ולתפארת המשפחה.

במיוחד הייתה דעתו של העשיר נתונה על בנו בכורו, שבעל כשרון מופלג היה ועדי לגאון. הכיר האב בבנו זה כי ניחן בכשרונות מצוינים ונעלים, ויש בידו את הכלים הנכונים כדי לעלות ולהתעלות כהנה וכהנה, ולפיכך לא שלחו ללמוד יחד עם כל הנערים, בתלמוד תורה העירוני בקראקא, אלא שגר עברו מלמדים מיוחדים שיושבים היו בביתו מבוקר ועד ערב ומלמדים אותו תורה.

ומתוך שממון רב היה לו, לא התפשר על טיב המלמדים, כי אם שכר תלמידי חכמים מופלגים שילמדו את בנו סוגיות עמוקות בש"ס עם דברי המפרשים הנושאים ונותנים בביאור דברי הגמרא. המלמדים מצידם הוסיפו ולימדוהו עוד ועוד מקצועות בתורה, לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, לשקוע בארבע אמות של הלכה, טור ובית יוסף והנושאי כלים.

סבור היה האבא כי עתידו של בנו להיות רב בישראל, ובמעמקי לבו קיווה כי בבוא היום בנו יקירו יעלה על כסא הרבנות בקראקא, עיר מגוריו. משתעשע היה האבא במחשבה זו רבות, עד שהיא לא הרפתה ממנו. תחילה לא הוציא זאת האבא מפיו, אולם ברבות הימים הרשה לעצמו לשתף בכך את המלמדים עד שהדברים הגיעו לידיעתו של הנער, כי אביו מצפה ממנו לגדלות ולנפלאות.

בשונה מהמקרים בהם אבות מנסים להביא את בניהם למעמד גבוה ממה שהם מסוגלים לו, והדבר משיג את התכלית ההפוכה ומביא את הנערים להתדרדרות חמורה, כאן הבן דוקא שיתף פעולה להפליא. שוקד היה על תלמודו יומם ולילה, משים

אזנו כאפרכסת לשמוע ולקלוט את דברי מלמדיו, וקונה קנייני חכמה ודעת. במשך השנים רכש הבחור ידיעה מקפת בכמה סדרים בש"ס, מאות דפי גפ"ת עם דברי רבותינו הראשונים והאחרונים, ושלט היטב בדברי פוסקי ההלכה, כשידיו רב לו למישקל ולמיטרי בפלפול ובסברא.

שמו הטוב של הבחור השקדן, בן העשירים, יצא למרחוק והיה ריחו נודף כשמן של פלייטון. אנשי קראקא היו משיחים בינם לבין עצמם במעלת הבחור שהוא כלי מחזיק ברכה, ותיכף כאשר גדל והיה לאיש החלו השדכנים להתדפק על דלתות בית אביו כשבפיהם הצעות שונות, ואף שדכנים מערים אחרות פנו בהצעות שידוכים, יש שטרחו בעצמם להגיע ויש שהציעו את דבריהם באגרות ומכתבים ששלחו. הצד השווה שהצעות מפוארות היו עד שכל הרואה ושומע אומר ברקאי. השדכנים לא העלו בדעתם להציע הצעות של מה בכך, אנשים מהשורה וסתם עמך בית ישראל, כי אם דווקא הצעות של ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל. ההצעות התחלקו איפוא לשלשה סוגים עיקריים:

היו שדכנים שהציעו בנות של רבנים מפורסמים ויושבי על מדין בכסאות למשפט בערים גדולות ברחבי המדינה ושכנותיה, כשמעלתם העיקרית היא שעתידים חתניהם לרשת את כסאם וברבות הימים להתמנות על מקומם. והיו שדכנים שהציעו נכדות של גדולי אדמו"רי החסידות, מהם שרבות אלפי ישראל מסתופפים בצילם ושם הקדוש והטהור נודע בשערים. גם אצל מיוחסות אלו היו יכולים החתנים להנהיג לימים עדה בישראל ולהיות כאחד האדמו"רים אשר רבים נאותים לאורו. והיו שהציעו משפחות של עשירים מופלגים וגבירים אדירים, הם שזכו למעלת רחים ומוקיר רבנן ותלמידיהו ביקשו לכבד את ביתם בשידוך מופלג כשהם עונים ומתחייבים ליתן לחתן בר המזל את כל הצטרכויותיו במשך כל ימי חייו, אם בדירה נאה ואם במזונות ומלבושים, הכל כיד המלך ועל הצד היותר טוב.

סבור היה האבא כי לא יארך היום והוא יזכה לראות נחת יהודית אמיתית מבנו בכורו. לראותו מקים בית נאמן בישראל,

ועיניו רואות ושמחות בבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות. אולם מחשבות לחוד ומעשים לחוד. למרבה הפלא שום הצעה לא הבשילה ולא באה לידי גמר טוב. בזה אחר זה הלכו ונדחו השידוכים, ובנו היקר המשיך לשבת בבית המדרש וללמוד כאילו לא היה כלום.

כשחלף זמן רב וראה האב כי כל השידוכים שהוצעו בסופו של דבר נמוגים ומתבטלים, החליט להכנס אל עובי הקורה ולברר לעומק את הסיבה שבשלה בנו אינו בא בקשרי שידוכים. האם יש מאן דהוא חורש רעות שמדבר על החתן או על משפחתו דברי שווא ומדוחים, או שמא מרחפת עליהם עננה עכורה כלשהיא שהם אינם מודעים לה.

אלא שדי מהר התבררה המציאות העגומה, כי אדרבה ואדרבה, בכל השידוכים שהוצעו כבר הסכימו בצד השני להתקדם כראוי, אלא שבנו יקירו, החתן המיועד, הוא זה שפוסלם בזה אחר זה בתירוצים שונים ומשונים. טוען הוא החתן שבכל אחת מההצעות שהוצעו לפניו ישנם חסרונות בולטים ומובהקים, באופן שאין הן מתאימות לאחד כמוהו שמופלג בתורה ובחכמה בכל מידה נכונה.

כשמציעים היו לו שידוך עם בת של רב היה מטיל דופי בכלה המיועדת ואומר כי אין היא חכמה ופקחית כאביה, ובשל כך אינה מתאימה לו. וכשהציעו לו נערה משכלת ביותר, בתו של אחד מעשירי המדינה, היה מוצא חסרון בהוריה, שאין זה בית של תורה. אף אחת מההצעות הרבות לא הייתה כלילת השלימות לכל פרטיה ודקדוקיה, ובכל פעם היה מוצא חסרון מסוים במדוברת או במשפחה. לדבריו טרם הגיעה ההצעה שתהיה בבחינת 'רבות בנות עשו חיל ואת עליית על כולנה'.

הדחיות החוזרות ונשנות התפרסמו גם הם, כשהידיעה עוברת אצל השדכנים כאש בשדה קוצים: בחור זה גאה ברוחו ואין שידוך שמתאים לו. חבל אפוא על המאמצים ועל ההשקעה בו, הרי אין מעלה כמעלתו ואין אשה שתתאים לפי גובה רוחו ורמות לבבו. אט אט ההצעות התמעטו עד שפסקו מלבוא.

ויש אומרים כי הבעש"ט שאל אותו באיפכא מסתבא: הרי על משה רבינו מפליגים בשבח ענוותנותו המפלגת, עד שהעידו עליו כי זה האיש משה עניו מאוד כל האדם, ולכאורה, כיצד יכולים היו לומר כך בעוד שאתה ענוותן מופלג? עטה הכומר על פרצופו ארשת מתחסדת ואמר: אכן, כבר שנים רבות שאני מתחבט בשאלה קשה זו... או אז ידע הבעש"ט כי רחוק כומר זה מהענווה כמטחוי קשת.

כתב רבינו הרמח"ל בספרו 'מסילת ישרים' (פרק יא): וימצא גאה אחר, שרוצה להיות נרשם הרבה במעלותיו ולהתיחד בדרכיו, עד שלא די לו שיהללוהו כל העולם על המעלות אשר הוא חושב שיש בו, אלא שרוצה שעוד ירבו להוסיף בתהלתו שהוא העניו שבעניוים ונמצא, זה מתגאה בענוותו ורוצה בכבוד על מה שמראה עצמו בורח ממנו. והנה גאה כזה ישם עצמו תחת קטנים ממנו הרבה או תחת נבזים שבעם, שיחשוב להראות בזה תכלית הענווה, וכבר לא ירצה בשום תואר מתוארי הגדולה וימאן בכל העילויים ולבו אומר בקרבו, אין חכם ועניו כמוני בכל הארץ.

על הפסוק הפותח את פרשת השבוע, פרשת פקודי (שמות לח כא): 'אַלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת', הביא הרה"ק ממנוסטרין זיע"א בספרו 'דברי יהושע', בשם אביו הרה"ק רבי יצחק יואל מקונטיקוזיבא זיע"א לפרש כמין חומר: 'משכן' הוא בגימטריא 'שפל', והיינו, מידת הענווה. אלא שזה לעומת זה עשה אלוקים ולעומת מידת הענווה השלמה וראויה, יש גם מידת ענווה פסולה, שהיא אינה טובה, והיא שאדם מתגאה בענוותנותו. ודבר זה כבר נודע מרבינו הבעל שם טוב זיע"א שביאר שעניין זה מרומז בלשון הפסוק 'ופלגשו ושמה ראומה', שהגאותן מראה לבני אדם ואומר, 'ראו שאני מה', שאנכי עניו ושפל.

וזהו שאמר הכתוב: 'אלה פקודי המשכן', 'פקודי' הוא לשון חסרון, שפעמים גם במידת ה'משכן' יש חסרון, וזו באופן של 'משכן העדות' שלוקח את הענווה ועושה עימה עדי ותכשיט להתגאות בה, שבוודאי אין זה ענווה ראויה.

בכוונה? התפלא השדכן מה עניין זה לזה, והבחור מיהר להסביר:

הלוא בברייתא של רבי ישמעאל כבר שנינו כי התורה נדרשת בשלש מידות, כשהמידה הראשונה היא מידת 'קל וחומר', ואם כן, מפני מה אין אתם דורשים בקל וחומר: מה בזמן שעדיין לא הייתי עניו - לא היו שידוכים אלו מתאימים לי, על אחת כמה וכמה, כשעל כל שלל מעלותיי משכבר הימים נוספה גם מעלת מידת הענווה שזכיתי בה, בוודאי שאין שידוכים כאלה מתאימים לי.

הגיעו הדברים לאזני רב העיר, והוא הגיב על כך: עתה מחוורים לי היטב דבריו של שלמה המלך (משלי כט כג): 'גִּאְוֹת אָדָם תִּשְׁפִּילֵנּוּ, והיינו, שגאוותו של אדם יכולה להביא אותו לידי כך שישפיל את עצמו כביכול, כדי שיוכל להתגאו ולהתייהר גם במידת הענווה (סיפור זה היה מרגלא בפומיה של הרה"ק האמרי חיים מויזניץ זיע"א ושל הרה"ק הדברי יציב מקלויזנבורג זיע"א ועוד).

כאשר הגיעה השמועה אל רבינו הבעל שם טוב הקדוש זיע"א אודות כומר פלוני שמצויין הוא במידת הענווה והשפלות, התפלא הבעש"ט מאוד: הרי כומר טמא זה אינו מזרע ישראל וכיצד יכול הוא להגיע לידי מדרגה זו. החליט הבעש"ט שעליו בעצמו ללכת אצל אותו כומר ולהתחקות אחר מעשיו, ולראות האמנם נכונה שמועה זו.

עשה כך הבעש"ט ובמשך כמה ימים התחקה אחר הליכותיו של הכומר, ולהפתעתו המרובה נוכח לראות כי אכן מדובר בכומר שפל ברך וענוותן מאין כמוהו. נפשו כעפר לכל, בין לזקן ובין לצעיר, ואין הוא מחזיק טיבותא לנפשיה. ככל שהבעש"ט חיפש למצוא את נקודת התורפה של אותו כומר, לא עלתה בידו, וכך כמובן גם גדלה פליאתו: כיצד ייתכן דבר שכזה?

בראות הבעש"ט כי אין הוא מצליח למצוא תשובה נאותה בא להפרד מהכומר, כשנפשו עגומה עליו. חרד הכומר מאוד לכבודו של הבעש"ט ויצא ללוותו בדרכו. כשנפרדו, שאל הכומר את הבעש"ט: מה דעתך על הענווה שלי? האם יש בנמצא ענווה דומה לזו? חיך הבעש"ט ואמר לכומר כשדעתו נוחה עליו: אכן, לא מצאנו עוד אדם עניו כמוך!

כראות האב את מצב בנו, הבין כי באופן כזה יישב בנו עד שילבינו שערות ראשו, וחשב לעצמו: מה יתרון לי בכל עמלי ויגיעתי ללמד את בני תורה כשהוא עושה את תורתו קרדום לחפור בו להתגאות ולהתרברב?! הלוא גאוותו היא בעוכריו וכך לעולם לא יוכל לישא אשה.

עלה בדעתו של האבא רעיון: בקראקא היה אדם אחד שנודע כבעל ידיעה מקיפה בספרי מוסר ומומחה גדול בתורת המוסר. הזמין האבא את האיש לביתו וקבע לו שיעור קבוע עם בנו בספרי המוסר, תוך שהוא מדגיש באזניו שעליו להכניס בבנו את מידת השפלות והענווה, ולהרחיקו מהגאווה בתכלית הריחוק.

היה בעל המוסר מקיים את שהוסכם עימו ומלמד את הבן ספרי מוסר והדרכה, והבחור בכשרונותיו המצוינים שת לבו לכל מה שנלמד עימו, עד שהיה יודע את כל ספרי המוסר כלשונם בעל פה, ובמיוחד היה בקי עצום בכל ענייני מידת הענווה. על לשונו היו שגורים מאמרי חז"ל בגנות מידת הגאווה ובמעלת המידות הטובות, הענווה והשפלות, והיו הדברים האלה על לבו.

ככלות שנה תמימה הודיע בעל המוסר לאבי הבחור כי לימדו את כל אשר הוא עצמו יודע, והנה הבחור שולט בכל ענייני מידת הענווה על כל צדדיה השכליים והעיוניים עד להפליא, וכל רז לא אניס ליה מספרי המוסר.

נאנח האבא לרווחה ושלח להודיע לשדכנים כי מוזמנים הם לבוא ולהציע שידוכים חדשים ומתוקנים. נענו השדכנים להצעה והחלו להביא שידוכים משופרא דשופרא, כשלמרבה פליאתם הם אכן רואים שינוי מובהק בהתנהגות הבחור: ראשו כפוף כאגמון בהכנעה ובשפלות ברך, דבורו בנחת עם הבריות וכל מאמריו נוטפים מור ענוותני מובהק, משפיל עצמו עדי ארץ ומהלך בצידי דרכים.

אלא שגדולה הייתה השתוממות כולם בראותם כי עדיין הבחור ממשיך בשלו והוא דוחה את כל השידוכים המוצעים לו. כשאחד השדכנים הוותיקים ניגש אליו והתעניין בעדינות מה פשר הדבר שהוא דוחה את כל הצעות השידוכים, הוא נענה חזרה גם בשאלה: האם אתה מתפלל תפילת שחרית